

Puntarski fužaj

BROJ 2 • GODINA 1 • Prosinac 2005. • Zavičajno društvo "PUNTARI" Punta Kriza • BESPLATNI PRIMJERAK

ISSN 1845-4593

9771845459001

Drage Puntarke, Puntari i svi ljudi dobre volje kojima se »Puntarski fuoj« nađe u ruke

Pred Vama je, dragi čitatelji, drugi broj »Puntarskog fuoja«, glasila našeg Zavičajnog društva »Puntari«.

Uza sve poteškoće koje prate objavljivanje jednog ovakvog lista, koji uređujemo u potpunosti na dragovoljnoj osnovi, uspjeli smo u proteklih pola godine prikupiti dovoljno priloga i tiskati drugi broj ovog lista. Zadovoljni smo jer smo namjeravali izdati jedan broj godišnje pa smo ovim brojem učinili više od planiranog.

Koliko će ovaj »fuoj« biti aktualan, informativan i zanimljiv, reći ćete Vi, kada ga budete pročitali. Željeli bismo da nam svoje mišljenje prenesete usmeno, pismeno ili na bilo koji drugi način, bilo ono dobro ili loše, jer će nam to biti podstrek i smjerokaz za budući rad.

Svjesni smo i uvjereni da se uvijek može bolje i tome ćemo stremiti, ne štedeći vremena i truda da u što većoj mjeri dostignemo ciljeve našeg Društva, od kojih su temeljni – sačuvanje od zaborava svega onoga što smo baštinili od naših predaka i rad na boljitku naše Punte.

Moram sa zadovoljstvom istaknuti da je objavljivanje prvog broja izazvalo veliku pažnju i vrlo poticajne reakcije članova Društva, Puntara, mnogih osoba koje su svaka na svoj način vezane za Puntu te mnogih iz javnog, političkog, gospodarskog i kulturnog života Grada,

županije i šire. »Puntarski fuoj« stigao je u domove naših iseljenika u Europi, Americi, dalekoj Australiji, od kojih su nam se neki i javili riječima hvale i podrške, a neki su, primjerice Blaž Lovrić – Biđi iz Novog Zelanda, poslali i svoj prilog, pjesmu prepunu ljubavi za Punta Križom.

Uz pohvale, bilo je i kritičkih primjedbi, koje nas također vesele, jer ih shvaćamo kao poticaj da ubuduće uredimo još bolji list. Dobro namjerna je kritika uvijek dobrodošla, ona je znak da smo ipak nešto, pa makar i početno skromno, učinili, a to je svakako bolje nego ništa ne učiniti a kritizirati. Složit ćete se, zar ne?

Na kraju želim naglasiti da se, kao i inače u životu, ništa ne može učiniti sam, pa tako ni ovaj list. Stoga Vas pozivam na suradnju, neka svatko pomogne prema svojim mogućnostima, pisanjem priloga, kritikom, financijskom pomoći pa i samo moralnim poticajem.

Samo na ovaj način možemo i nadalje unaprijediti rad Društva i nastaviti s objavljivanjem našeg »Puntarskog fuoja«.

Za sve dosadašnje jedno veliko Hvala svima koji su na bilo koji način pomogli i s veseljem očekujući buduću suradnju.

Urednik Ljubo Galjanić

PUNTARSKI FUOJ – GLASILO ZAVIČAJNOG DRUŠTVA »PUNTARI« PUNTA KRIŽA

Mali Lošinj, Trg Zagazinjine 1

Tel.: 051/231-019 • Fax: 051/231-011

Glavni i odgovorni urednik: **Ljubo Galjanić**

Uredništvo: Branko Kučić, Franko Kučić, Ivan Lovrić, Leonardo Marušić

Izdavač: LEO-COMMERCE, D. Cesarića 32, tel: 625-910

Tisak: Gafički Zavod Hrvatske - Zagreb

Naklada: 500 primjeraka

AKTIVNOSTI UPRAVNOG ODBORA ZAVIČAJNOG DRUŠTVA »PUNTARI« PUNTA KRIŽA

Upravni odbor društva u vremenu od 14. 04. 2005. godine, kada je održana prva redovna Skupština društva, do sada je održao tri sjednice.

Na svojim sjednicama Upravni odbor je donio:

1. Program rada Društva za 2005. godinu sa slijedećim zadacima

- organizirati prezentaciju i raspravu o Prostornom planu Grada Malog Lošinja za dio koji se odnosi na područje Punta Križa

- nastaviti s aktivnostima na proširenju i uređenju trga u mjestu Punta Križa, (kol crijevke), te izrada detaljnog plana uređenja istog (infrastruktura, opremanje, parkiralište, igralište i dr.)

- uređenje groblja Sv. Andrija u Punt Križa (sanacija vlage u crkvi, izrada novih prozora, popravak stepenica i betonirane staze, te vraćanje apsida crkvice u prvobitni izgled).

- uređenje – sanacija crkvice Sv. Antona opata i uređenje okoliša

- raditi na upotpunjavanju popisa Puntara koji žive izvan mjesta Punta Križa,

- prikupljanje etnografske građe s područja Punta Križa,

- tražiti od Grada Malog Lošinja da se urede prizemne prostorije školske zgrade u Punt Križa, kako bi se u istima moglo postaviti stalna Poster izložba područja Punte Križa i okupljanje mještana na zabavama i ostalim sastancima,

- pripremiti i urediti drugi broj glasila Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa »Puntarski fuoj«.

- izrada POSTER PLANA područja Punte Križa sa stalnom postavom u školi u Punta Križa,

- tražiti od Županijske uprave za ceste popravak ceste Osor- Punta Križa,

- uključiti se na nivou Županije u aktivnosti uklanjanja alohtone divljači na području Punta Križa,

- poraditi na uklanjanju nasukanog broda u uvali Mala Draga,

- izrada turističkog vodiča – područja Punte Križa,

- raditi po svim točkama iz programa rada Društva za 2004. godinu koje nisu realizirane.

2. Razmotrio prijedlog financiranja pojedinih aktivnosti Društva za 2006. godinu

- uređenje prostorija škole u Punt Križa,

- uređenje crkvice Sv. Anton opata

- radovi na uređenju »JAMI NA SREDI«

- tiskanje drugog broja »Puntarskog fuoja«

- šetnica Parhavac – Murtovnik, i Parhavac – Sv. Anton- uvala Vrc

- ograđivanje maslinika

- fešte Ivanja

Zaključeno je da se sredstva za uređenje prostorija škole traže od Grada Malog Lošinja u programu financiranja Mjesnog odbora Punta Križa. Za ograđivanje maslinika sredstva tražiti od Županije primorsko-goranske iz sredstava lovozakupnina. Sredstva za uređenje crkvice Sv. Antona i »JAMI NA SREDI« osigurati u proračunu Grada Malog Lošinja i Županije, a uređenje šetnica i fešte Ivanje tražiti od Grada i Turističke zajednice grada Malog Lošinja, te za »Puntarski fuoj« tražiti pomoć od Grada.

Ukupno tražena sredstva iznose 200.000,00 kn.

3. Razmatrana je »Studija o utjecaju na okoliš uzgajališta riba i školjkaša u uvali Kaldonta, i zaključeno je da se na istu dadu primjedbe, te s tim primjedbama upozna Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze Županije primorsko-goranske, Županijski Zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje u Rijeci, Ministarstvo mora, turizma i razvitka, te Grad Mali Lošinj.

4. Naš stav je da se ne dozvoli proširenje područja uzgajališta, te da se nakon isteka koncesije ribogojilište ukloni iz uvale Kaldonta.

5. Obavljeni su razgovori i upućeni zahtjevi nadležnim službama na nivou Grada, Županije primorsko-goranske i Ministarstva u vezi:

- uklanjanja nasukanog broda u uvali Mala Draga,

- kampiranje na vlastitom zemljištu

- uklanjanje VIP-net antene na ulazu u Punta Križu,

- otkupa zemljišta za proširenje Trga (kol crijevke) te izrade idejne skice uređenja istog,

6. Organizirana je fešta Ivanja s prigodnim programom i druženjem u restoranu Pogana

7. Organizirati radnu akciju uklanjanja krupnog otpada na području Garmožja i Bale te čišćenja okoliša lokve »Bušanski«

IZ SADRŽAJA:

Aktivnosti upravnog odbora zavičajnog društva »PUNTARI« Punta Križa	3
Aktivnosti mjesnog odbora Punta Križa	4
Sjednica poglavarstva grada Malog Lošinja u Punt Križa	5
Redovna skupština zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa	6
Proslava Ivanje u Punta Križi	8
Izlet u špilju Jami na Sredi	9
Jami na Sredi - uređenje	17
Divlje kampiranje	13
Zahtjev za pokrivanje troškova žičane ograde maslinika	15

Uklanjanje potopljenog broda u Jadreščici	16
Ribogojilište u Kaldonti - Primjedbe na studiju	17
Voda je život	18
Lokve na području Punta Križa	20
Cimituorij	24
Rikordi di Marino Budinić	25
Puntarski novi maslinici	26
Gorkula	30
Smokva	32
Lajnstik - tršlja	33
Če se od smreke more udelat	35
Naše »kanconete doživjele prvo izvođenje	36
Čestitka	39

AKTIVNOSTI MJESNOG ODBORA PUNTA KRIŽA

Mjesni odbor Punta Križa u 2005. godini nastavio je svoje aktivnosti u ostvarivanju Programa uređenja mjesta i poboljšanja života i rada na području Punte Križa. Tako je od grada Malog Lošinja zatraženo da otkupi zemljište »Dumijov« ispred crkve radi proširenja trga, odnosno rješenja problema kroz mjesto i stvaranje uvjeta za parkiranje automobila i okupljanje građana. Grad je osigurao dio sredstava u proračunu za 2005. godinu, a ostatak će osigurati kada dođe do rješenja imovinskih odnosa. Sačinjena je skica uređenja trga koja će biti osnova za izradu Detaljnog plana uređenja trga kao osnovnog planskog dokumenta da bi se to proširenje i moglo realizirati.

Mjesni odbor je od Grada Malog Lošinja dobio u najam prizemlje škole za potrebe Mjesnog odbora, a učionica i istočni ulaz služiti će za okupljanje mještana prilikom raznih sastanaka i zabava. Podnesen je zahtjev za uvođenje telefonskog priključka, a u proračunu Grada za 2006. godinu bit će osigurana sredstva za uređenje čitaovog prizemlja.

Značajno je spomenuti da je Punta Križa dobila stalnu autobusnu vezu sa Malim Lošinjem i da je ta linija uvrštena u

red vožnje Autotransa. Ova linija omogućila je prijevoz učenika srednjoškolaca na nastavu u Mali Lošinj, a ujedno i prijevoz putnika iz Punte Križa u Mali Lošinj i dalje hvatajući autobusne veze za Rijeku. Od Grada smo zatražili da se nabavi montažna čekaonica, imamo obećanje da će ista biti postavljena u 2006. godini.

Na sastanku s čelnicima Grada istaknuli smo potrebu popravka Velog mula u uvali UI, te mula na Poguanu, popravak gromača u mjestu od crkve prema Ulu do raskrižja i dalje prema jugu, te ukazano na potrebu uređenja asfalta na kolniku ispred crkve i kod škole te oko mjesta a koja su oštećenja nastala prilikom izvođenja radova na mjesnoj vodovodnoj mreži. Za ovo posljednje, uputili smo ponovo zahtjev Vodovodu i Čistoći Cres.

Očekujemo da će do kraja godine biti uređen put od rive na Poguanu do restorana »Pogana« sredstvima Turističke zajednice grada Malog Lošinja.

Mjesni odbor uputio je zahtjev Ministarstvu mora, turizma, obnove i razvitka da se ukloni nasukani brod »Jasmin« u uvali Jadreščica na Maloj Dragi, s obzirom da je Lučka kapetanija Rijeka Lučka

ispostava Mali Lošinj još 10.02.2003. godine izdala Rješenje kojim se nalaže vlasniku broda Možetić Ninoslavu iz Cresa da odmah pristupi uklanjanju broda, na što se isti oglašio. Od Ministarstva stigao je odgovor u kojem navodi da je izdan Zaključak od strane Lučke kapetanije Rijeka Lučke ispostave Mali Lošinj u kojem je određen rok vlasniku da do 31. 05. 2005. brod ukloni, a ukoliko to ne učini da će uklanjanje biti izvršeno na njegov trošak, te da će odmah nakon isteka roka ukoliko brod ne bude uklonjen, Ministarstvo provesti radnje na uklanjanju istog. Međutim brod još nije uklonjen, a u međuvremenu ponovno smo pisali Ministarstvu i tražili da isto ispoštuje obećanje.

Isto tako ponovo smo pisali Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva da postupi po izdanom zaključku za uklanjanje VIP-net antene na Varošu i Cronet antene na zgradi Jadranke kod crkve ali nismo dobili odgovora. O ovome smo upoznali gradonačelnika Grada Malog Lošinja, i zamolili da zatraži od Ministarstva da ova dva odnosno tri objekta ukloni u što kraćem roku.

Predsjednik M.O. Ranko Matušan

Novoizgrađeni potporni zid u uvali UI

SJEDNICA POGLAVARSTVA GRADA MALOG LOŠINJA U PUNTI KRIŽA

Dana 24.10.2005. godine na poziv gradonačelnika Malog Lošinja gospodina Garia Cappellia, održana je sjednica gradskog poglavarstva u Punti Križa u prostorijama škole.

Sjednici su bili nazočni pored gradonačelnika, dogradonačelnik Rudi Ivković i član poglavarstva Robert Belaj, te pročelnica Ureda grada Ksenija Kocijan, potpredsjednik gradskog vijeća Anto Nedić i vijećnici Luigi Satalić i Boris Badurina.

Od strane mjesta Punta Križa sjednici su prisustvovali: predsjednik MO Ranko Matušan, članovi Vera Vuković i Zlatko Matušan te veći broj mještana Punte Križa kao i članovi Upravnog odbora Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa.

Sjednicu je vodio gradonačelnik s jedinom točkom dnevnog reda - Problematika mjesta Punte Križa.

U svom uvodnom dijelu naglasio je da će poglavarstvo Grada Malog Lošinja povremeno svoje sjednice održavati na području Mjesnih odbora kako bi što bolje upoznali potrebe pojedinih mjesta i što učinkovitije uključili nadležne službe u Gradu na rješavanju tih potreba, te da će u 2006. godini u gradskoj upravi biti organizirana služba za praćenje rada i pomoć mjesnim odborima. Govorio je o aktivnostima poglavarstva i ostalih službi na izradi prostornog plana Grada Malog Lošinja koji bi prema Zakonu trebao biti donesen do kraja godine, ali s obzirom da veliki dio posla nije učinila prethodna gradska vlast, do donošenja prostornog plana trebat će još četiri do pet mjeseci o čemu su obavijestili Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja. Istaknuo je

važnost tog dokumenta, te da će po mjestima biti organizirano više rasprava, kako bi se što veći broj ljudi uključio u njegovo donošenje. Poseban osvrt dao je na program raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države koje bi se u skladu sa Strategijom gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države prodala, davala u najam ili na koncesiju. O izradi tog programa posebno je govorio član poglavarstva a ujedno i predsjednik komisije za izvršenje strategije poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države na području grada Malog Lošinja Robert Belaj, koji je dao objašnjenja tko i kako se može natjecati za dobivanje u najam ili kupnju poljoprivrednog zemljišta, te potrebu da Mjesni odbor u što kraćem roku dade svoje mišljenje koje se poljoprivredno zemljište na području Punte Križa može prodati odnosno dati u najam.

I gradonačelnik i član poglavarstva ukazali su na sadašnje poticajne mjere od strane države za podizanje novih maslinika, vinograda i voćnjaka prije ulaska u Evropsku uniju, što bi trebalo svakako iskoristiti u što većoj mjeri te sada zapušteno poljoprivredno zemljište privesti svrsi i dobrobiti pojedinca i zajednice.

Nakon ovih uvodnih izlaganja, predsjednik Mjesnog odbora ukazao je na potrebe mjesta i to: otkup zemljišta za proširenje trga (kol crijekve), popravak kolnika kod crkve i škole te oko mjesta koje je oštećeno prilikom izrade vodovodne mreže kroz mjesto, nabavka i postavljanje autobusne čekaonice, uređenje prizemlja škole, popravak mula u uvali Ul i na Pogani, uređenje

puta od rive na Pogani do gostione »Pogana«, popravak gromača kroz mjesto. Uklanjanje VIP-net antene na Varošu i Cronet na zgradi »Jadranke« kod crkve, uklanjanje nasukanog broda u uvali Jadreščica, dislociranje trafostanice s trga. Nakon toga uključili su se i ostali sudionici sastanka ukazujući na: problem struje koja često nestaje uslijed nevremena, rješenje vodoopskrbe Drage, Pogane i autokampa Baldarin, proširenja ribogojilišta u uvali Kaldonta, ceste Osor – Punta Križa koju nasipanjem materijala na pojedinim dionicama se može proširiti i poboljšanja sigurnosti prometa, potreba igrališta za djecu, problem probijenog evakuacijskog puta za autokamp Baldarin preko privatnog zemljišta na predjelu Lusara i Baldarina te problem alohtone divljači (jelen, lopatar i divlja svinja) koje treba ukloniti. Ukazano je na ograničenja koja u prostornom planu čini proglašenje zaštićenog područja u kategoriji »značajnog krajovalika« čitavog područja Punte Križa, i posljedica koje to ima u mogućim ulaganjima u turizmu i izgradnji novih sadržaja i kapaciteta. Traži se da se prostornom planu dade mogućnost gradnje obiteljskih kuća u mjestu Punta Križa kao i ulaganja u izgradnju objekata agroturizma.

Na kraju sjednice, gradonačelnik je predložio zaključak da će se o iznesenim zahtjevima voditi računa prilikom izrade proračuna za 2006. godinu, te da će nadležne službe svaka za sebe poraditi na iznesenim zahtjevima, te da će za tri mjeseca biti ponovno održana sjednica poglavarstva u Punta Križi na kojoj će biti analizirano što je učinjeno.

REDOVNA SKUPŠTINA ZAVIČAJNOG DRUŠTVA »PUNTARI« PUNTA KRIŽA

Zavičajno društvo »Puntari« Punta Križa održalo je svoju prvu redovnu skupštinu dana 14. 04. 2005. godine u Domu kulture u Malom Lošinj, kojoj su osim članova društva bili nazočni i ostali zainteresirani Puntari i Puntarke koji žive u Malom Lošinj i Nerezinama. Skupštini je bilo nazočno preko 70 osoba, što ukazuje na podršku u radu samog društva, odnosno opravdanost udruživanja u ostvarivanju ciljeva društva koji su navedeni u Statutu društva.

Na Skupštini je predsjednik društva podnio izvještaj o dosadašnjem radu, u kojem je istaknuo aktivnosti Upravnog odbora od osnivanja društva do održavanja Skupštine. Osim sređivanja potrebne dokumentacije za registraciju društva,

aktivnosti Upravnog odbora bile su usmjerene na upoznavanje svih značajnih institucija i tijela na nivou Grada Malog Lošinja o osnivanju društva, njegovim ciljevima i djelatnostima, provođenju programa rada društva za 2004. godinu, i suradnji s Mjesnim odborom Punta Križa, te je prezentiran Program rada za 2005. godinu. Tajnik društva podnio je izvješće o financijskom i materijalnom poslovanju društva iz kojeg je vidljivo da su sredstva društva bila samo ona ostvarena od članarine, a za 2005. godinu podnesen je zahtjev za financiranje programa društva u iznosu od 35.000,00 kn za postavljanje Poster izložbe područja Punte Križa, tiskanje Puntarskog fuoja i postavljanje vrata na crkvi Sv. Antona

opata i Sv. Ivana. U proračunu su odobrena sredstva od 12.000,00 kn. Kako bi se uspjelo financirati izdavanje Puntarskog fuoja, pokrenuta je akcija prikupljanja pomoći – sponzorstva za tu namjenu.

Tijekom rasprave o radu društva, njegovim aktivnostima i budućem radu, izneseni su slijedeći prijedlozi:

- Galjanić Vjekoslav ističe neophodan popravak ceste Osor - Punta Križa;

- Plešić-Kučić Dinka, ukazuje na problem lovstva i divljači koja sve uništava u Puntu Križa, te predlaže povezivanje s udrugom EKO-Kvarner kao i s ministarstvom za zaštitu okoliša i prostornog uređenja radi uklanjanja alohtone divljači;

- Kučić Serdo ističe učestalost podmetnutih požara na području Punte Križa što predstavlja poseban problem s kojim se nitko nije ozbiljno pozabavio. Upoznavanje nadležnih inspeksijskih službi s prijavljivanjem odnosno neprijavljivanjem stranaca koji borave na vlastitim parcelama i plaćanja boravišne pristojbe;

- Biondić Božo postavlja pitanje u svezi nasukanog i napuštenog broda u uvali Mala Draga kojega je potrebno ukloniti;

- Zorović Ferdinand podržava izradu šetnica na području Punte Križa, ali ukazuje na prisutnost krupnog otpada i

građevinskog materijala na području Grmožaja i Bala koji treba ukloniti organiziranjem dobrovoljnih radnih akcija;

- Lekić Ivan, predlaže da se u Puntarskom fuoju piše o ljudima koji su svoje intelektualne, organizacijske i vizionarske sposobnosti uključili u razvijanje pojedinih gospodarskih, kulturnih i ostalih aktivnosti značajnih za život i rad žitelja Punte Križa, te očuvanje njenog prirodnog identiteta.

Na skupštini je usvojen prijedlog da članarina za redovne članove društva i u 2005. godini iznosi 50,00 kn. Prihvaćen je prijedlog da se dana 08. svibnja 2005. godine organizira izlet na JAMI NA SREDI, a sastanak zainteresiranih je na Grmožaju u 10 sati. Na kraju Skupštine izvršena je promocija glasila Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa »PUNTARSKI FUOJ«. O Puntarskom fuoju govorio je njegov urednik Galjanić Ljubo, s posebnim naglaskom na ulogu ovog lista u očuvanju kulturne i povijesne baštine Punte Križa, očuvanju od zaborava govora, naziva, toponima, pučkih i vjerskih običaja s područja Punte Križa, te informativnu ulogu o aktivnosti društva i ostalim aktivnostima na području Punte Križa. Posebno se zahvalio izdavaču lista LEO-COMERCE odnosno njegovom vlasniku Leonardu Marušiću, na pomoći u uređivanju i tiskanju ovog lista.

Na kraju »Puntarski fuoj« je podijeljen svim sudionicima Skupštine Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa.

PROSLAVA IVANJE U PUNTA KRIŽI

Sv. Ivan Krstitelj je zaštitnik mjesta Punta Križa. Ovaj blagdan IVANJA 24. lipnja Puntari slave već stoljećima. Ove godine proslava je počela u 17,30 sati svetom misom koju je predvodio vlč. Mate Žic. Osim Puntara, slavljju su prisustvovali i brojni vjernici iz okolnih mjesta: Nerezina, Osora, Sv. Jakova, Lošinja i dr. Ovo misno slavlje koje su svojim pjevanjem uveličali članovi župnog pjevačkog zbora iz Nerezina, završilo je procesijom oko mjesta.

Ispred crkve, nakon mise, uz koncert Puhačkog orkestra »Josip Kašman« iz Malog Lošinja, članovi Zavičajnog društva »Puntari« priredili su druženje. Domaći mještani i gosti bili su počašćeni

pićem i slatkišima. U 21 sat nastavilo se slavlje na Pogani u Restoranu »Pogana«, a uz prigodnu večeru bila je i bogata lutrija. Prisutne je zabavljao Edo Flego svirajući na harmonici, a nastup je imala i klapa »Čikat« iz Malog Lošinja s dobrom pjesmom. Tako u ugodnom ambijentu i dobrom raspoloženju, na morskoj obali, uz šum mora i miris bora potrajala je fešta dugo u noć.

Nadam se da će se ova tradicija proslave Ivanje nastaviti i ubuduće.

Toić Marući r. Badurina

IZLET U ŠPILJU JAMI NA SREDI

Dana 7. svibnja 2005. godine članovi Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa organizirali su izlet u špilju »Jami na Sredi« koja se nalazi na južnom dijelu otoka Cresa.

Iako je svanuo lijep sunčan dan, idealan za izlet, odazvao se mali broj članova Društva.

U 10,00 sati sastali su se: Franko Kučić, Branko Kučić, Ivanka (Đana) Patekar, Marija (Marući) Toić i Gracijano Toić na dogovorenom mjestu polaska, na raskršću za Garmožaj, i na proširenju uz cestu ostavili automobile.

Krenuli smo pješice dvadesetak metara u pravcu Punta Križe, do kamene oznake za spilju i zatim skrenuli desno stazom koja je nedavno očišćena. Na početku staza se prostire ravno i prolazi kroz visoku šumu crnike. Nakon kraćeg hoda s lijeve strane staze ugledali smo duboko usječenu lokvu, koja sa svoje zapadne strane ima pristup za ovce. Nastavili smo put i došli do jednog raskršća, a tada produžili stazom lijevo. Idući dalje došli smo do slijedećeg raskršća i gromače pored koje je kamena oznaka s obilježenim smjerom koji vodi do Jami na Sredi. Nakon kraćeg hoda uz gromaču stigli smo do prve spilje. S naše desne strane uočili smo otvor. Teren je jako strm te se s ove strane ne može pristupiti spilji. Idući par metara dalje, stigli smo do ulaza u drugu spilju. Obje spilje su međusobno povezane.

Zatim smo se polako spustili u unutrašnjost spilje kosom strminom na dubinu

od 28 metara ispod zemljine površine.

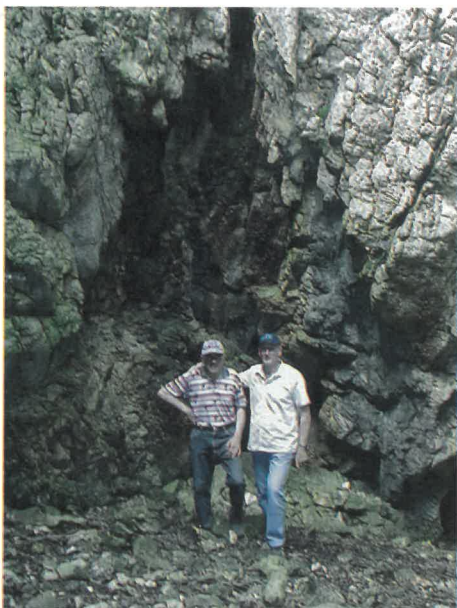
Veličina spilje iznosi 28x16 metara i elipsastog je oblika. Najprije smo ušli u manju suhu prostoriju, a onda smo se provukli kroz uski otvor, gazili po mokrom skliksom blatu (samo na ovom mjestu gdje stalno kaplje voda) te se našli u onoj prvoj spilji koju smo ugledali odozgo. Unutrašnjost spilje je poprilično velika a osim jednog mokrog dijela ostalo je sve suho. Okomito se uzdižu predivne stijene u visinu do 28 metara i okružuju spilju. U unutrašnjosti ima i dosta urušenog materijala, zemlje i kamenja. Na vrhu u sredini je otvor, kroz koji prodiru sunčeve zrake tako da je spilja prirodno osvijetljena.

Temperatura ju u spilji nešto niža u odnosu na temperaturu zraka na površini. U ovoj prirodnoj spilji voda polako neprestano kaplje s površine zemlje u njezinu unutrašnjost, proširuje kanale i stvara udubljenje na stijenama. Prema dosadašnjim arheološkim istraživanjima u ovoj se spilji odvijao život ljudi od paleolitika do ranog srednjeg vijeka, dakle do 700 g. poslije Krista. Stanovnici spilje bavili su se sakupljanjem plodova, puževa, školjki te lovom što su potvrdila arheološka istraživanja. Jami na Sredi je zasigurno najznačajniji pretpovijesni lokalitet na

otoku Cresu. Pješačka staza do spilje je lagana i dobro prohodna jer je staza očišćena od raslinja. Od raskrsnice za Garmožaj, na cesti Osor – P. Križa do ovog arheološkog lokaliteta potrebno je oko 40 minuta laganog hoda.

Ovu stazu planiramo obilježiti informativnom tablom kako bi budući posjetitelji jednostavnije došli do ovog povijesnog lokaliteta. Također planiramo u suradnji sa stručnom osobom ograditi spilju s vanjske strane kako ne bi došlo do neopreznog pada nekog od izletnika u samu jamu. Uz pomoć arheologa Pučkog učilišta i našim dragovoljnim radom ovo je moguće ubrzo realizirati i na taj način nama žiteljima ovog kraja, te našim gostima spilju učiniti dostupnom i sigurnom. Također trebamo učiniti dodatni napor s ciljem da se naše prirodno i kulturno nasljeđe očuva i zaštiti za buduće generacije. Nakon obilaska spilje malo smo se odmorili, obnovili neke drage nam uspomene iz mlađih dana dok smo živjeli u Punta Križi te potom krenuli istim putem natrag, zadovoljni i obogaćeni jednim lijepim doživljajem.

Tako je završio naš prvi izlet, a nadam se da će ih biti još, jer u našem kraju ima jako mnogo prirodnih ljepota, starih crkvića i pastirskih stanova vrijednih obilaska.

Jami na Sredi - uređenje

U Programu rada Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa postavili smo si zadatak pokrenuti istraživanje i prezentiranje lokaliteta Jami na Sredi.

1. Jami na Sredi arheološki je objekt smješten na zapadnoj strani južnog dijela otoka Cresa nad Lošinjskim kanalom. Lokalitet je smješten u sklopu velike vrtače i sastoji se od dviju jama priličnih dužina i širina. Prva jama u kojoj su obavljena istraživanja duga je 28 m, a široka i do 16 m.

Najistraženiji je pretpovjesni lokalitet na otoku Cresu. U njoj se život odvijao od paleolitika do ranog srednjeg vijeka (od 2.500.000 pr. Kr. do 700. godine poslije Krista). Cjeloukupan kulturni materijal koji je otkriven na početnoj dubini od 0,20 m pa do 9 m može se razvrstati u nekoliko kulturnih slojeva. U četvrtom sloju nađeni

su fragmenti keramike srednjeg i mlađeg željeznog doba. Paleolitički stanovnici spilje Jami na Sredi po svojoj su prilici u njoj živjeli u zimskom dijelu godine, jer joj je ulaz okrenut k jugu, a time je skoro cijeli dan izložena sunčanim zrakama.

Pretpostavlja se da je ulaz u spilju bio natkriven zaslonima od pruća i šiblja, životinjskom kožom, te da se pretpostor pred ulazom u špilju koristio kao radni prostor. Stanovnici ove spilje bavili su se pretežno lovom, o čemu svjedoče nalazi kosti divljih životinja, sakupljali su plodove, puževe i školjke, čiji su ostaci također pronađeni. Jami na Sredi kao arheološko nalazište nije javnosti prezentirano, osim što su obavljena istraživanja, mali broj žitelja otoka Cresa i Lošinja poznaje taj lokalitet. S obzirom da je nekadašnji »srednji put« iz Osora za Punta Križa kojim se prolazi neposred-

no pored lokaliteta Jami na Sredi zarastao makijom i neprohodan, godinama Jami na Sredi nisu bile posjećene osim od kojeg avanturista.

Ove je godine TZG Malog Lošinja u svoj Program uređenja nekadašnjih puteva (sadašnjih šetnica) pročistila i uredila taj »Srednji put« tako da su Jami na Sredi postale pristupačne domaćem stanovništvu i turistima, i svakim se danom tu nađe grupa izletnika organiziranih vodičem ili pojedinci koji slijede obilježenu šetnicu. Pošto je sadašnje stanje samog lokaliteta Jami na Sredi zapušteno zaraslim okolišem, porušenim gromačama, nabacanim kamenjem, gotovo zatvorenim prolazom iz jedne u drugu jamu, a voda je s vremenom nanijela puno ruševnog materijala u same jame, sama staza za spuštanje je uništena. Potrebno je izvršiti ozbiljan zahvat kako bi

se omogućio pristupačan i bezopasan prilaz i ulaz u spilju.

Planinarsko društvo »Osorščica« iz Malog Lošinja dalo je prijedlog za uređenje Jami na Sredi, a muzejski savjetnik voditelj Creskog muzeja i Lošinjskog muzeja pri Pučkom otvorenom učilištu Mali Lošinj, gospođa Jasminka Ćus-Rukonić prof. dala je suglasnost na taj prijedlog.

2. Radovi koje treba izvesti su sljedeći:

- očistiti i urediti sam prilaz do jama u dužini od cca 200 m, od »Srednjeg puta« Osor – Punta Križa,

- očistiti i urediti okoliš jama,

- oko velikog otvora napraviti kombiniranu drveno-kamenu zaštitnu ogradu

- ulaz u jamu urediti na način da se uredi staza za spuštanje, također da se iskopaju stepenice i postave drveni trupci koji bi zadržavali materijal koji nanosi voda, a sa strane napraviti drveni rukohvat, koji bi ujedno bio i zaštitna ograda,

- na prilazu iz jedne u drugu jamu otkopati naešen materijal do normalne visine za prolaz,

- u samim jamama posložiti kamenje koje je unutra napadalo, a po mogućnosti isti iznijeti van iz jama,

- očistiti i urediti unutrašnjost jama u smislu da se iznese sve granje i drugi materijal koji je nanijela voda,

- ispred Jame staviti tablu s tekстом o Jami na Sredi.

Procjenjuje se da bi navedeni radovi koštali 41.700,00 kn.

Predložili smo da sredstva budu osigurana u proračunu Grada Malog Lošinja, Primorsko – goranske županije i Turističke zajednice Grada Malog Lošinja.

Imajući u vidu značaj Jami na Sredi u prirodnom i kulturnom smislu, Grad Mali Lošinj bi istu u prostornom planu trebao staviti pod posebnu zaštitu sukladno

Zakonu o zaštiti prirode, te odrediti instituciju ili službu koja će o ovome objektu voditi brigu.

Franko Kučić

Jama na Cresu

Pretpovijesna i protopovijesna nalazišta na otočnoj skupini Cresa i Lošinja obuhvaćaju spilje, gradine, gomile, groblja na ravnom terenu, tragove nastambi i slična nalazišta.

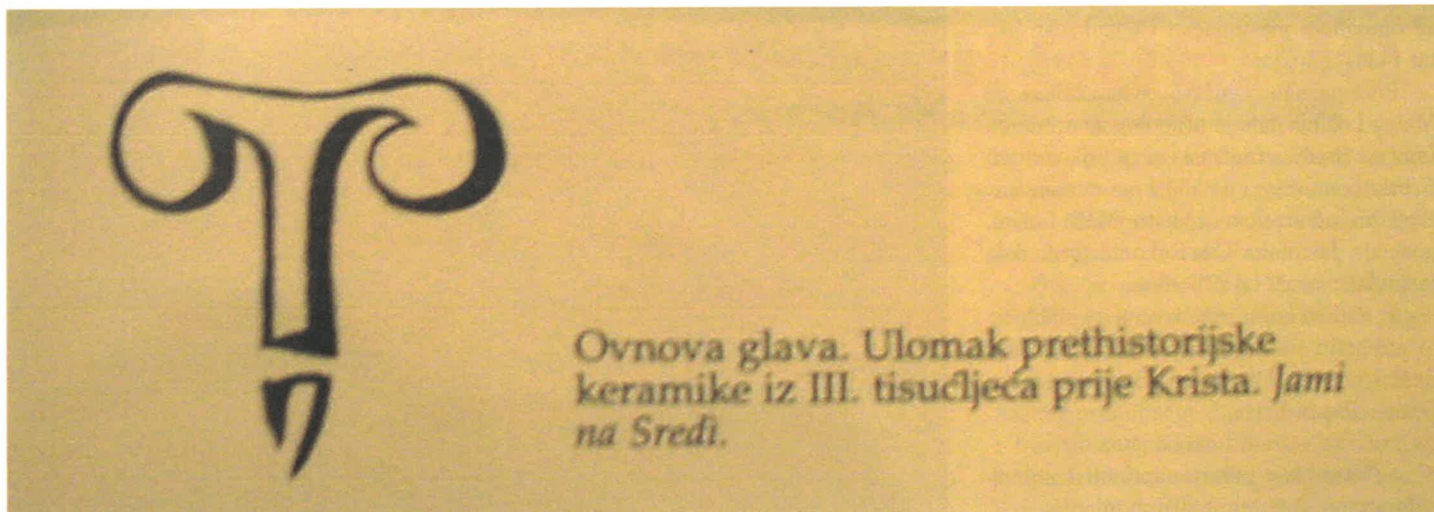
Krški teren od kojeg su građeni otoci Cres i Lošinj zbog svoje prirodne poroznosti obiluje mnogim spiljama, poluspiljama i vrtačama koje su u paleolitik (od 2.500.000 do 20.000 godina pr. Kr.) poslužile najstarijim stanovnicima ovog otočja kao nastambe. Klima paleolitičkog razdoblja je u odnosu na ovu današnju bila nešto hladnija, što se onda odrazi-

lo na biljni i životinjski svijet, kao i na odnos kopna i mora. Prevladavala je šumska stepa s tipičnom šumskom faunističkom zajednicom. Razina mora je bila stotinjak metara niža od ove današnje, tako da je cresko – lošinjsko otočje bilo sastavni dio tzv. Jadranskog kopna, što nam i potvrđuju istraživanja obavljena na Medvjedojoj pećini na otoku Lošinju s ostacima pećinskog medvjeda, čiji se nekadašnji ulaz danas nalazi pod morem.

Najstariji pretpovijesni nalazi s otoka Cresa i Lošinja pokazuju da je već Neandretalac, a za njim i *Homo sapiens*,

na ovim otocima razvijao svoju kulturu, osobito u doba prijelaza iz srednjeg u mlađu fazu paleolitika. Taj kulturni razvoj je tekao usporedo s kontinuitetom čovjekova života na ovom području.

Najistraženiji pretpovijesni lokalitet na otoku Cresu je Jami na Sredi, spilja u kraškoj elipsastoj vrtači (28 x 16 m, a dubine 28 m), a nalazi se nad lošinjskim kanalom na zapadnoj strani južnog dijela otoka Cresa. U njoj se život odvijao od paleolitika do ranog srednjeg vijeka (od 2.500.000 pr. Kr. do oko 700. g. poslije Krista). Gravetijenski horizont (od

Ovnova glava. Ulomak prehistorijske keramike iz III. tisućljeća prije Krista. Jama na Sredi.

27.000 do 20.000 godina pr. Kr.), slijedi solitrenski (od 20.000 do 17.000 godina pr. Kr.) a potom dolazi mezolitički od (17.000 do 10.000 godina pr. Kr.). U četvrtom sloju nađeni su fragmenti keramike srednjeg neolitika (od 8.000 do 6.000 godina pr. Kr.), a potom je sloj s eneolitičkom keramikom. Zastupljena je i keramika iz brončanog doba, zatim keramika starijeg i mlađeg željeznog doba. Najmlađi kulturni sloj je zastupljen keramikom ukrašenom dvostruko valovitom brazdom i girlandom.

Paleolitički stanovnici spilje Jama na Sredi po svoj su prilici u spilji živjeli u zimskom dijelu godine, jer joj je ulaz okrenut prema jugu, a time je skoro cijeli dan izložena sunčanim zrakama. Pretpostavljamo da je ulaz u spilju bio natkriven zaslonima od pruća i šiblja natkritim životinjskim kožama, te da se pretprostor pred ulazom u spilju koristio kao radni prostor. Stanovnici ove spilje su se prvenstveno bavili sakupljanjem plodova, puževa i školjki te lovom.

Karakteristika ovog otočja je pomanjkanje plodnog tla i vode, tako da se zbog oskudnog obradivog tla zemljoradnja, naročito uzgoj žitarica, nije tako razvila kao što se razvila u tim krajevima koji ne oskudjevaju ni vodom a niti obradivim tлом. Neolitički stanovnik otoka Cresa i Lošinja i dalje je nastanjivao spilje i to Jama na Sredi i Velu Jamu na Osorščici, jer se nisu uspjela razviti sela karakteristična za jaku poljoprivrednu djelatnost. Stanovništvo se i dalje bavilo lovom, ribarstvom i sakupljanjem plodina, školjaka i puževa, ponešto zemljoradnjom i to po svoj prilici manje uzgojem žitarica, a više stabala s masnim plodovima kao što su to masline, jer im prirodni uvjeti

nisu dozvoljavali da zemljoradnja postane glavna privredna grana, te razmjernom ili trgovinom što je posebno pospešivalo more koje oplakuje otočke obale. U ovom razdoblju sigurno počinju i sa stočarenjem i to poglavito ovaca i koza.

Stanovnici starijeg neolita creskološinskog otočja pripadali su impresso kulturi, oni srednjeg neolitika danilskoj a oni mlađeg neolitika hrvatskoj kulturi. Nosioci ovih kulturnih skupina nisu se u neolitiku doselili na ovo područje, već su to oni isti stanovnici iz mezolitika koji su nastavili ovdje živjeti i u neolitiku, te postupno poprimali novu neolitičku kulturu. Sve te pojave na Cresu i Lošnju uklapaju se u istovremene na istočnoj obali Jadrana.

Prisutnost eneolitičkih manifestacija na istočnoj obali Jadrana svjedoče nam nalazi iz spilje Jama na Sredi na otoku Cresu. U stratumu koji je preslojio hvarski sloj nađeni su po jedan ulomak kasne vučedolske kulture. Ovo nam sugerira moguću pojavu južnobosanske kasnovučedolske populacije na ovim otocima neposredno prije nastupa rane bronce, kao što se to u isto vrijeme odigralo na srednjem i južnom Jadranu.

Spilje s tragovima brončanodobnog naseljavanja su: Jama na Sredi i Grmožaj na otoku Cresu, Vela Jama na Osorščici i spilja Rupina u uvali Kriška na otoku Lošnju.

Najviše posjedujemo nalaza iz kasnog brončanog doba koje je obilježeno panonsko-balkanskom ili tzv. egejskom seobom, a najkrupnije promjene na ovom dijelu Jadrana izazvala su dva posljednja vala tih seoba, s kraja XII. i s kraja X st. pr. Kr., kada je došlo do

pomicanja i miješanja stanovništva, rušenja i promjena naselja, a i do znatnih promjena kulture.

Za vjerovati je da se na ovom području u kasno brončano doba oblikovala zasebna kultura s mjesnim obilježjima koju smo po Liburnima, plemenu koje je nastanilo ovo područje, nazvali liburniskom skupinom. Naselja iz ovog razdoblja su Sveti Bartolomej iznad grada Cresa i Osor na prevlaci između otoka Cresa i Lošinja.

Poljoprivredne grane su i ovom razdoblju stočarstvo i ribarstvo i nešto zemljoradnje. Uz trgovinu jantarom i obrtničkim predmetima, razvija se i pomorstvo, kao i obrtnička proizvodnja i to uglavnom predmeta od bronce. Obrtnička proizvodnja potvrđuje i određene posebnosti u kulturi jer pojedini proizvodi imaju mjesna obilježja i rasprostranjenost, proizvedena su na ovom prostoru, a neki su se i ovdje razvili.

Liburni su bili nositelji i tvorcii kulture željeznog doba na ovom prostoru. Njihova glavna privredna grana je bilo pomorstvo, trgovina i brodogradnja. Procvatom trgovine te pomorskim vezama s Grčkom, kao i s pokrajinama Picenum i Apulia na Apeninskom poluotoku, izrađuje se helenistički Osor, najznačajnija plovna točka na Kvarneru. To je vrijeme dominacije Liburna, plemena poznatog po svojim pomorskim vještinama koji su gospodarili trgovinom na Jadranu.

Rimskim pokoravanjem Liburna, početkom naše ere, prestaje samostalni razvoj Liburna i njihove kulture, a time prestaje i pretpovijest na ovom području.

Jasminka Čus - Rukonić

DIVLJE KAMPIRANJE

Kako je kampiranje na vlastitom poljoprivrednom zemljištu na području Punta Križe već godinama gotovo nerješiv problem, uputili smo nadležnim institucijama sljedeći dopis

ZAVIČAJNO DRUŠTVO »PUNTARI« PUNTA KRIŽA
TRG ZAGAZINJINE 1
51550 MALI LOŠINJ Mali Lošinj, 09, 07, 05,

MINISTARSTVO MORA, TURIZMA
PROMETA I RAZVITKA
ZAGREB

Predmet: Kampiranje na vlastitom poljoprivrednom zemljištu

Ovo je društvo u više navrata ukazivalo nadležnim državnim službama i poglavarstvu grada Malog Lošinja, na svima poznatu pojavu kampiranja na vlastitom poljoprivrednom zemljištu na području Punta Križa – najjužnijem dijelu otoka Cresa. Nažalost, do danas je izvršeno više inspekcijskih nadzora bez rezultata, jer se u načinu kampiranja i plaćanju obaveza prema društvu ništa nije promijenilo, dapače ova se pojava još više širi i pojavljuju se novi »parcelaši« na novim područjima. Očito da poduzete zaštitne mjere nisu učinkovite, ili postoji takva pravna nedorečenost da korisnicima odnosno vlasnicima poljoprivrednog zemljišta omogućuje kampiranje na tom zemljištu.

Na području Punta Križa na predjelima Mala Draga, Draga, Pogana, Činkarica, Ul i Veščina postoji, odnosno prisutno je oko 200 kamp-prikolica postavljenih na vlastitom poljoprivrednom zemljištu, u kojima tijekom turističke sezone borave njihovi vlasnici, rodbina i prijatelji. Ovakav način boravka za vlasnike zemljišta vrlo je atraktivan i isplativ jer ne plaćaju nikakve obaveze prema društvu (porez i boravišna pristojba). Naime, vlasnici poljoprivrednog zemljišta, a ujedno i kamp-prikolice nisu porezni obveznici jer kamp prikolica nije kuća za odmor, a boravišnu pristojbu jer smještaj u kamp-prikolici na vlastitoj parceli nije smještaj u kampu, a sama kamp-prikolica nije soba apartman ili kuća za odmor.

Imajući u vidu ovakve činjenice Turistička zajednica Grada Malog Lošinja u 2004. godini donijela je zaključak da ni ona a niti putničke agencije na području Grada neće primati prijavu vlasnika odnosno korisnika takvih objekata, a za ovu godinu donesen je zaključak da se isti mogu prijaviti u MUP, kada se radi o strancima od kojih su najbrojniji Slovenci.

Postavlja se pitanje:

1. Da li su vlasnici parcela na kojima borave u kamp-prikolica-
ma dužni svoj boravak prijaviti Turističkoj zajednici i MUP-u?

2. Da li su dužni plaćati boravišnu pristojbu, s obzirom da ne borave u kampu, a niti u kući za odmor ili stanu?

3. Da li su dužni plaćati porez kao što plaćaju vlasnici kuća za odmor?

4. Da li oni podliježu nadzoru gospodarske inspekcije i MUP-a po pitanju prijave odnosno plaćanja boravišne pristojbe?

Očekujemo vaš odgovor na navedena pitanja i upute inspekcijskim službama o načinu Postupanja, s obzirom da i kod njih postoje različiti stavovi i tumačenja.

Zavičajno društvo u svojim ciljevima naročito naglašava očuvanje prirodnih i kulturnih vrijednosti na području Punta Križa, pa stoga smatramo da ovakvo kampiranje treba izričito zakonom zabraniti, i pod hitno ukloniti sve te kamp-prikolice. To iz razloga što nagrđuju prostor, a boravak u istima na neorganiziran način i bez osnovnih uvjeta za stanovanje predstavlja potencijalnu opasnost za mogući požar koji može uništiti ovako vrijedan krajolik kao što je područje Punta Križa.

Molim vas da pod hitno uputite na područje Punta Križa inspekcijske i ostale službe koje mogu ovu problematiku sagledati sada u tijeku turističke sezone kada se manje-više u svim tim kamp-kućicama boravi, i kada se najbolje mogu uočiti sve opasnosti i moguće štete od ovakvog korištenja poljoprivrednog zemljišta.

S poštovanjem,

**Predsjednik:
Franko Kučić**

Dostavlja se:

- Državnom inspektoratu u Zagrebu
- Grad Mali Lošinj-Gradsko, poglavarstvo

Na dopis smo dobili sljedeće odgovore:

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO MORA, TURIZMA
PROMETA I RAZVITKA

Klasa: 410-01/05-01/62
Ur.broj: 530-15-05-02
Zagreb 3.kolovoza 2005.

ZAVIČAJNO DRUŠTVO »PUNTARI«
PUNTA KRIŽA
Trg Zagazinjine 1
51550 Mali Lošinj

Predmet: Kampiranje na vlastitom poljoprivrednom zemljištu

U svezi s Vašim upitom glede kampiranja na vlastitom poljoprivrednom zemljištu, iz nadležnosti ovog Ministarstva navodimo slijedeće:

1. Prema članku 35.stavku 3. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (»Narodne novine« broj 49/03. pročišćeni tekst i 117/03.) zabranjeno je postavljanje šatora, kamp kućica, kamp prikolica i druge opreme za kampiranje u svrhu kampiranja izvan kampa. Stoga nije dozvoljeno kampirati na vlastitom zemljištu.

2. Obveznici plaćanja boravišne pristojbe su građani koji u turističkom mjestu izvan svog prebivališta koriste uslugu noćenja u smještajnom objektu u kojem se obavlja ugostiteljska ili turistička djelatnost (članak 1. Zakona o boravišnoj pristojbi »Narodne novine« broj 35/95 pročišćeni tekst, 64/00 i 42/05.) Kako osobe koje kampiraju na vlastitom zemljištu, u kamp jedinica borave protuzakonito, tj. ne borave u legalnom smještajnom objektu sukladno navedenom članku cit. Zakona, ne mogu biti obveznici plaćanja boravišne pristojbe.

3. Vašu smo predstavku radi postupanja nadležnih državnih tijela dostavili: Državnom inspektoratu, Ministarstvu unutarnjih poslova i Ministarstvu financija – Poreznoj upravi.

DRŽAVNI TAJNIK
Zdenko Mičić

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI INSPEKTORAT
Područna jedinica Rijeka
Rijeka, Osječka 50

Klasa: 334-09/05-02/02
Ur.broj:556-12-00-05-20
Rijeka 22.kolovoza 2005. godina

Zavičajno društvo »Puntari« Punta Križa
Trg Zagazinjine 1
51550 Mali Lošinj

Predmet: Kampiranje izvan kampa, - odgovor na podnesak

U svezi sa Vašim podneskom koji se odnosi na pojavu kampiranja izvan kampa na području Punta Križa na otoku Cresu, izvješćujemo Vas da je Državni inspektorat Područna jedinica Rijeka, a u okviru svoje zakonom propisane nadležnosti, organizirao i sproveo inspeksijske nadzore na navedenom području na dan 12.kolovoza 2005. godine, te je u ovoj akciji izvršio ukupno 70 inspeksijskih nadzora. Shodno utvrđenom činjeničnom stanju gospodarski inspektori su u trinaest slučajeva donijeli rješenje kojim su naredili uklanjanje postavljene opreme za kampiranje, u dvadeset pet slučajeva su podnijeli zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka i u šest slučajeva su izrekli novčane kazne na mjestu izvršenja prekršaja.

Gospodarski inspektori Državnog inspektorata Područne jedinice Rijeka i dalje će na navedenom području vršiti inspeksijske nadzore te poduzimati mjere i radnje sukladno svojim zakonom propisanim ovlastima.

S poštovanjem!

PROČELNIK
Goran Gabelić dipl. iur.

OBAVIJEST: Državni inspektorat Zagreb
Odjel ugostiteljstva i turizma

Dakle, sve je kristalno jasno. Na vlastitom poljoprivrednom zemljištu nije dozvoljeno kampiranje, pa se od osoba koje to protuzakonito čine ne može naplatiti boravišna pristojba, odnosno oni se niti ne mogu prijaviti.

Stoga se opet nameće logičan zaključak da sve takve objekte treba ukloniti Državni inspektorat. Kako će u ovom slučaju funkcionirati pravna država, vidjet ćemo ubuduće, a nama preostaje samo da pratimo što će ona poduzeti i da ju podsjećamo da učini ono što sama tvrdi da mora.

ZAHTJEV ZA POKRIVANJE TROŠKOVA ŽIČANE OGRADE MASLINIKA

Pošto su jeleni jedan od najvećih problema prilikom podizanja novih maslinika, kao i kod revitalizacije starih, obratili smo se nadležnim institucijama s dva dopisa da nam bar djelomično taj problem ublaži na način da barem pokrije troškove za žicu neopodno za ograđivanje maslinika.

Odgovor, gotovo smiješan, dobili smo od Upravnog odjela za gospodarski razvoj naše županije, a na drugi dopis odaslan županu, do danas odgovor nismo dobili. Ustrajat ćemo i dalje jer tražimo samo ono što nam pripada.

ZAVIČAJNO DRUŠTVO »PUNTARI« PUNTA KRIŽA
Trg Zagazinjine 1
51550 MALI LOŠINJ Mali Lošinj, 10.02..2005.

ŽUPANIJA PRIMORSKO-GORANSKA
UPRAVNI ODJEL ZA GOSPODARSKI RAZVOJ
RIJEKA

Obraćamo vam se za pomoć članovima Zavičajnog društva »Puntari« Punta Križa u obnovi i podizanju novih maslinika na području k.o. Punta Križa.

S obzirom da jedan od ciljeva Zavičajnog društva je – očuvanje ambijenta tog područja, potaknuli smo naše članove i druge zainteresirane mještane Punte Križa da uredimo napuštene maslinike u mjestu da se na površinama koje je zauzela makija i drača podignu novi maslinici, i tako obnovi izgled mjesta i okolice. Pojedini članovi započeli su s obnovom maslinika i izvoditi radove na podizanju novih maslinika i već za ovu godinu bilo bi uređeno oko 2 h takvih površina i zasađene nove sadnice.

Kako vam je poznato da su na tim površinama i jeleni lopatari, od kojih treba zaštititi navedene maslinike, pojavljuju se i veći troškovi, jer pored suhozida kojima se ti maslinici ograđuju ili su bili ograđeni, potrebno je na iste još postaviti i žičanu ogradu od barem jednog metra (1m) visine. Ovakve žičane ograde sigurno nisu potrebne na područjima gdje nema jelena lopatara, pa to nije niti uključeno u poticajna sredstva za podizanje istih, stoga očekujemo vašu pomoć s obzirom da ste vi zakupodavac zajedničkog lovišta »Punta Križa«.

Za ograđivanje sada uredenih površina za obnovu i podizanje novih maslinika potrebno je 2000 m univerzal pletiva odnosno 25.000,00 kn, dočim kolce će nabaviti sami vlasnici tih površina.

U očekivanju da ćete članovima Zavičajnog društva i mještanima Punte Križa pomoći u ovoj akciji je nas obavjestiti kako to mogu ostvariti, srdačno pozdravljamo.

Predsjednik Franko Kučić

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA

Klasa: 320-01/05-01/7
Ur.broj: 2170/1-08/7-05-2
Rijeka, 1.travnj 2005.g.

Zavičajno društvo »Puntari« Punta Križa
Trg Zagazinjine

Predmet: Odgovor na zamolbu

Primorsko-goranska županija putem Upravnog odjela za gospodarski razvoj daje podršku razvoju poljoprivredne proizvodnje putem sredstava osiguranih u Županijskom Proračunu.

Sredstva se raspodjeljuju temeljem prijave na javni poziv nakon čega Županijska komisija predlaže županijskom poglavarstvu raspored sredstava za razvojne programe u poljoprivredi. Putem financiranja programa razvitka poljoprivrede podržava se razvoj maslinarstva, odnosno temeljnih grana poljoprivrede na strateškim područjima – otocima i brdsko-planinskom području.

Na Vašu zamolbu za financiranjem ne možemo pozitivno odgovoriti budući da je rok za prijavu na poziv prošao te je Županijska komisija već sastavila prijedlog rasporeda sredstava. Pozivamo Vas da se javite na javni poziv za iduću proračunsku godinu koji u principu objavljujemo krajem godine.

S poštovanjem

Pročelnik: dr. sc. Goran Kutnjak

ZAVIČAJNO DRUŠTVO »PUNTARI« PUNTA KRIŽA
Trg Zagazinjine 1
51550 Mali Lošinj Mali Lošinj, 16.05.2005.

ŽUPANIJA PRIMORSKO GORANSKA
N/r ŽUPANA
RIJEKA

Kao udruga građana koja ima za cilj očuvanje ambijenta prirodnog i baštinjenog od minulih naraštaja na području Punta Križa, koja obuhvaća najjužniji dio otoka Cresa, potaknula je svoje članove i druge zainteresirane mještane Punte Križa da uredi napuštene maslinike u mjestu, i da se na površinama koje je zauzela makija i drača podignu novi maslinici, te na taj način obnovimo izgled mjesta. Pojedini članovi udruge započeli su sa obnovom maslinika i podizanju novih maslinika.

U tijeku veljače o.g. obratili smo se Županiji Primorsko-goranskoj Uredu odnosno Upravnom odjelu za gospodarski razvoj s molbom da članovima naše udruge i ostalim mještanima Punta Križe dodjeli pomoć od 25.000,00 kn za nabavku univerzal pletiva za zaštitu novopodignutih maslinika i obnovljenih maslinika, za zaštitu od šteta koje mogu učiniti jeleni lopatari koji su na tom prostoru prisutni.

Početkom mjeseca travnja o.g. primili smo odgovor od Upravnog odjela za gospodarski razvoj da se našoj zamolbi ne može udovoljiti, budući da je rok za prijavu na poziv prošao, te je Županijska komisija već sastavila prijedlog rasporeda sredstava, pa se pozivamo da se javimo na javni poziv za iduću proračunsku godinu.

Mi s tim odgovorom nismo zadovoljni, jer mi nismo tražili pomoć iz sredstava proračuna Županije koji se odnosi na poticaj razvoj maslinarstva, već iz dijela sredstava od lovozakupnine, s obzirom da tražimo pomoć za zaštitu odnosno sprječavanje šteta od jelena lopatara, to iz razloga što su naša ulaganja u podizanju i obnovi maslinika znatno veća u odnosu na ona područja gdje nema jelena lopatara. Normalno je da maslinik ogradimo gromačom od 1 – 1,20 m kao što je to uobičajeno za sprječavanje šteta od ovaca, međutim na tu gromaču moramo postaviti žičanu ogradu od još 1 m kako bi se zaštitili od jelena lopatara.

Zato tražimo pomoć, mislimo sasvim opravdano s obzirom da u samom mjestu tijekom noći ima preko 20 grla jelenske divljači a na čitavom području znatno više od predviđenog lovogospodarskom osnovom.

U očekivanju da ćete se založiti da se naš zahtjev za pomoć još jednom razmotri, unaprijed se zahvaljujemo.

Sa štovanjem

Predsjednik: Franko Kučić

UKLANJANJE POTOPLJENOG BRODA U JADREŠĆICI

Da bismo potaknuli uklanjanje potonulog broda »Jasmin« u uvali Jadrešćica te spriječili ekološko zagađenje, u ime Zavičajnog društva i uz suradnju s MO P. Križa, obratili smo se nadležnim institucijama. Koliko su one učinkovite prosudite sami!

1. Naše pismo

Predmet: Zagađenje okoliša u uvali Jadrešćica

Mali Lošinj, 16.05.2005.

Kao udruga građana koja za cilj ima očuvanje ambijenta prirodnog i baštinjenog od minulih naraštaja na području Punte Križa, koja obuhvaća najjužniji dio otoka Cresa, obraćamo Vam se molbom da poduzmete nužne radnje radi spriječavanja zagađenja okoliša u uvali Jadrešćica.

Prije dvije godine gospodin Možetić Ninoslav iz Cresa, Riva creskih kapetana br. 2, nasukao je svoj brod »Jasmin« uslijed prodora vode u uvali Jadrešćica. Brod je u očajnom stanju, što se vidi iz priložene slike, a vlasnik se više ne pojavljuje na brodu, niti bilo što poduzima da istoga ukloni. Na brodu ima još goriva, tako da postoji opasnost zagađenja obale, što će se negativno odraziti na poslovanje autokampa »Baldarin« koji je djelom smješten i u uvali Jadrešćica.

Lučka kapetanija Rijeka, Lučka ispostava Mali Lošinj, donijela je Rješenje klase: UP/I 324-24/03-02/07 Ur. broj: 530-03-02/19-02-02 od 10.02.2003. godine kojim se nalaže vlasniku broda da odmah pristupi uklanjanju broda. Rješenjem je vlasniku dat rok od 15 dana da brod ukloni, međutim brod i danas stoji nasukan i napušten na istom mjestu.

Spomenuto Rješenje dato je na znanje Inspekciji prostornog uređenja i zaštite okoliša Mali Lošinj, Ministarstvu pomorstva prometa i veza Upravi inspekcija i Upravi pomorstva Zagreb te Gradu Mali Lošinj, ali prošle su dvije godine a brod stoji i dalje nasukan i zagađuje okoliš.

U očekivanju da ćete se zauzeti i poduzeti potrebne radnje da se navedeni brod ukloni do početka turističke sezone, unaprijed se zahvaljujemo.

Sa štovanjem

Predsjednik: Franko Kučić

2. Odgovor

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo mora, turizma,
Prometa i razvitka

Klasa:342-01/05-01/126
Ur. Broj: 530-03-05-3 DLK
Zagreb, 19. srpnja 2005.

Zavičajno društvo »Puntari« Punta Križa
51550 Mali Lošinj
Trg Zagazinjine 1

Predmet: Zagađenje okoliša u uvali Jadrešćica od strane nasukanog broda »Jasmina II«

- očitovanje dostavlja se -

Dana 10. veljače 2003. godine Lučka kapetanija Rijeka donijela je Rješenje,

Klasa: UP/I 342-24/03-02/07; Ur. Broj: 530-03-02-19-02-02 kojim se nalaže vlasniku motornog broda gosp. Ninoslavu Možetiću iz Cresa, da u roku od 15 dana po primitku Rješenja ukloni predmetni brod koji se nalazi u uvali Luka Jadrišćica, Mala Draga, otok Cres.

Pregledom na licu mjesta obavljenim 10. svibnja 2005. godine ovlaštena osoba Lučke ispostave Mali Lošinj utvrdila je da je motorni brod »Jasmina II« nasukan na istoj poziciji i na isti način, da nema vidljivih znakova pokušaja odsukavanja, odnosno da vlasnik nije postupio u skladu s Rješenjem Klasa:UP/ 342-24/03-02/07; Ur. Broj: 530-03-02-19-02-02 od 10. veljače 2003. godine. Stoga je Lučka ispostava Mali Lošinj na temelju članka 278. stavak 2. i članka 285. stavak 1. Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine, br. 53/91) donijela Zaključak, Klasa: UP/I 342-24/03-02/7-07; Ur. Broj: 530-03-02-19-05-4 kojim se utvrđuje da je Rješenje Lučke ispostave Mali Lošinj od 10. veljače 2003. godine postalo izvršno dana 27. veljače 2003. godine, odnosno da je izvršnik gosp. Ninoslav Možetić dužan do 31. svibnja 2005. godine ukloniti s mjesta nasukavanja predmetni brod, te pomorsko dobro staviti u prvobitno stanje.

Ako izvršnik do 31. svibnja 2005. godine ne ukloni predmetni brod, uklanjanje istog započeo će 1. lipnja 2005. godine ovlaštena tvrtka odabrana od strane ovog Ministarstva u prisustvu MUP-a na trošak izvršenika.

Kako ovo Ministarstvo ima saznanja od strane Mjesnog odbora Punta Križa da izvršitelj Rješenja do danas nije uklonio predmetni nasukan brod, zatraženi su dodatni podaci od nadležne lučke kapetanije u cilju rješavanja predmetne problematike.

S poštovanjem

Pomoćnik ministra: kap. Tomislav Miletić

RIBOGOJILIŠTE U KALDONTI

PRIMJEDBE NA STUDIJU

U prilogu donosimo tekst pisama koje smo uputili Gradu M. Lošinj, odnosno Poglavarstvu s primjedbama na »Studiju o utjecaju na okoliš uzgajališta ribe i školjkaša u uvali Kaldonta« s nakanom da se one uključe u navedenu Studiju, a sve s ciljem da se na adekvatan način zaštititi Kaldonta, zasigurno jedna od najljepših uvala na području Punte Križa

ZAVIČAJNO DRUŠTVO »PUNTARI« PUNTA KRIŽA
Trg Zagazinjine 1
Mali Lošinj

GRAD MALI LOŠINJ
GRADSKO POGLAVARSTVO
MALI LOŠINJ

Predmet: Uzgajalište ribe i školjkaša u uvali Kaldonta

Obraćamo vam se molbom da se prema vašoj nadležnosti uključite u razmatranje »Studije o utjecaju na okoliš uzgajališta ribe i školjkaša u uvali Kaldonta (Cres)« na području Punte Križa, te dade svoje mišljenje i stav o uvjetima za proširenje uzgajališta. Studija je bila na javnom uvidu u vremenu od 19.09. do 03.10.2005. u prostorijama Grada Malog Lošinja, a javna rasprava je organizirana dana 27.09.2005. god. u Malom Lošinj u Domu kulture.

Studija ima za cilj utvrditi i dokazati utjecaj na okoliš za povećanu proizvodnju riba i školjkaša od sadašnjih 50 t ribe na 100 t ribe i 50 t školjkaša, odnosno proširenje područja za proizvodnju od sadašnjih 4000 m² na 125.000 m² morske površine.

Studiju je naručio sadašnji koncesionar Obrt za ribarstvo i trgovinu »More« Veli Lošinj, a studiju je sačinio Institut Ruđer Bošković, Zavod za istraživanje mora i okoliša Zagreb.

Ovim proširenjem uzgajališta riba i školjkaša ulaz u uvalu Kaldonta je zatvoren za sve osim za vlasnike zemljišta na području uvale.

Sadašnje stvarno stanje je takvo da se uzgoj riba i školjkaša vrši na površini većoj od one koja je određena Ugovorom o koncesiji, radi čega je Lučka kapetanija Rijeka ispostava Mali Lošinj izdala Rješenje o uklanjanju naprava na površinama za koje nema odobrenja, odnosno na snazi je i Zaključak iste temeljem kojeg koncesionar treba ukloniti naprave. Iz ovog je jasno da Studija treba utvrditi mogućnost proizvodnje na već zauzetoj površini van Ugovora o koncesiji i udovoljiti koncesionaru odnosno spriječiti eventualno prisilno izvršenje navedenog Zaključka.

Zavičajno društvo ima za cilj, između ostalog, očuvanje autohtonog kulturno-povijesnog i prirodnog identiteta Punte Križa, a koji će postizati uključivanjem u rasprave o elaboratima, studijama i drugim dokumentima koji obrađuju krajolik Punte Križa. Iz tog

razloga našli smo za shodno da razmotrimo i dademo svoje prijedloge i primjedbe na ovu Studiju. Tako je Upravni odbor na svojoj sjednici od 30.09.2005. zaključio da se na Studiju upute sljedeće primjedbe:

1. Uvala Kaldonta je prirodno najzaštićenija uvala na jugozapadnoj strani područja Punte Križa u lošinjskom kanalu, i sigurno sidrište u slučaju nevremena, te takvu funkciju treba i sada zadržati. Ovo iz razloga što lošinjski kanal postaje sve frekventniji za nautičare, naročito za one koji s istarskog područja plove za Rab, Pag i dalje prema Dalmaciji. Izgradnjom planirane marine u Nerezinama ovaj plovni put odnosno lošinjski kanal bit će izuzetno frekventan. Uvala Kaldonta je veoma važna za sigurnost plovidbe na ovom području. Takav nautički centar i frekventnost ovog područja Studija nije uzela u razmatranje, kao niti omogućavanje zaklona za nautičare u slučaju nevremena.

2. Uvala Kaldonta u Prostornom planu Primorsko-goranske županije, odnosno prema članku 109. tablica 12 Odluke o donošenju prostornog plana Primorsko-goranske županije (Službene novine 14/00) uvrštena je u zaštićena područja kao spomenik prirode, te njeno korištenje treba uskladiti s člankom 15. i 127. Zakona o Zaštiti prirode (NN 70/05) odnosno dobiti dopuštenje od nadležnih tijela kojim bi bili utvrđeni uvjeti zaštite. Smatramo da se Ministarstvo kulture i Županija trebaju odrediti u svezi propisane zaštite područja u smislu utvrđivanja uvjeta za postavljanje uzgajališta riba i školjkaša na području spomenika prirode. U Studiji zaštita uvale Kaldonta kao spomenika prirode nije ništa spomenuto.

3. Smatramo da se povećani uzgoj ribe i školjkaša u uvali Kaldonta ne bi smjelo dozvoliti. Poznato je da se uzgajališta ribe i školjkaša više ne podižu u uvalama već na otvorenom moru, pa bi nakon isteka postojećeg Ugovora o koncesiji od 12. 11. 1999. god. koji je potpisan na rok od 12 godina, trebalo iz uvale Kaldonta ukloniti sve naprave za ribogojilište, i pomorsko dobro dovesti u prvobitno stanje.

4. S obzirom da je u tijeku izrada prostornog plana Grada Malog Lošinja, smatramo da bi trebalo pričekati njegovo donošenje koji će definirati razvoj pojedinih djelatnosti na području Punte Križa poštujući zaštitu koja je Prostornim planom već propisana. Tako će i područje Kaldonte biti definirano u razvojnom smislu.

5. Pošto je javni uvid i javna rasprava o Studiji održana u Malom Lošinj smatramo da nisu poštivana prava građana da se izjasne o Studiji i dadu svoje primjedbe, jer je ista trebala biti provedena na području MO Punte Križa pošto se na tom području nalazi uvala Kaldonta.

U očekivanju da ćete razmotriti ove naše primjedbe, i pristupiti sukladno Zakonu o zaštiti prirode, te obustaviti dalje proširenje uzgajališta riba i školjkaša u uvali Kaldonta, unaprijed se zahvaljujemo.

S štovanjem

Predsjednik: Franko Kučić

VODA JE ŽIVOT

Voda je za nas, na škoju, vavek bila i ustala svijeta stvuvar. Bez nje, kako ni bez uarije života ni. Ona je fundamijent kuće kua se živjenje zove. Danas obarnemo špinu, voda proteče. Više puti na duan vzalud se tarati, siguro više nego je poteba i sada, najedanput, prišlo je vanka da je voda najveća bogatija, da će voda zutra bit prije-cijuoza kako nafta danas.

Oni ki to govore imaju pravo, ma brižni oni, kako da voda, fčijera i prije fčijera, od vavek, ni bila bogatstvo, kako da to naši stareji, još odonda kada smo na uof kamik arivali, nisu znali. Tar njin je voda bila sve a ova smarjava nafta niš.

Delali su oni sve za sve, ma baš sve za vodu imet, za ju pokupjat, za ju spraviti i čuvat. Vodu su delili za onu za pit i kuhat i na onu za bluago. Tako su ju i šeparato pokupjali, vaf guštijernah i vaf luokvah.

Ni bilo ni najsiromašneje kuće bez guštijerne, to bi bilo kako da je kuća bez krova. Kada bi se kuća delala počelo bi se najparvo kopat fundamijenti i guštijerna a da je to bilo lahko, siguro ni. Kopat škuju za guštijernu, vaf kamiku, sve naruke, a morala je bit vela, morala je daržat vode za cijelo leto, za svo godišće a ponajveć je morala agvantat almeno do Gospoje, aš se apena pokle nije moglo šperat da će forši daž past.

Kopalo se zis maškinuon, razbijalo zis macu i malo po malo kalevalo sve dublje, a sve dublje sve to teže. Jedan bi kopual a drugi bi zis šmuričen gore dvizal razbijeni kamik, onda bi se kambjali, pa opeda napred i napred. Kada bi razbili velu grotu zis pralicu bi ju rodolali, namestili i morali ju zis konopi u više njih gore dvignut. Najgore bi bilo kada bi prišli na živu grotu, razbijalo ju se z tondinom i škarpijelon, iskala se vena i pomalo bi se i nju razbilo. Niš lagje ni bilo kada bi se prišlo na tuf a uon je ni kamik ni zemja, on je tufina, samo pruah, kako muka. Maca ga ne more razbit, ni omulit nego samo peštat, marvit zes maškinon, hrasnicu. Ruke su bolele, škina patila, noge trepetale od truda ma guštijerna se morala skopat i finalmente skopala bi se.

Sada ju se moralo cimentat, sve četire buande i dno i batisič, škuju malo spod livjela od dna guštijerne, kua je vavek jušto spod grotu i va kije se pokupi zadnja voda kada se ustane bez vode, ol se skala za ju očistit. Sve je to okurilo udelat sila dobro aš guštijerna ni smela pušcat, gubit vodu, ne daj Bože da bi se tuo dogodilo. Ma kadagod bi se i tuo zlo na žalost trefilo. Mogla je stekat ako je bila slabo udelana, ako bi kade po buandah pukla a mogla se i raškujavet ako bi zvane vnutar prišli koreni ol žile od nekoga sta-

Guštijerna kol crljekve

bla, pa se vavek gjedalo da se blizu guštijerne nebi posadila smokva aš njevine žile pasaju skroz najtvarji cemijent i vaf guštijerne udelaju silne žilice fine kako mreža i malo pomalo posorbiju svu vodu.

Kada bi se i ovo finilo vajalo je i krof od guštijerne udelat, pokrof, a za tuo je okurilo bit sila ešpijert, aš ako niš drugo, onda ni bilo kako danas betonskog željeza i armiranog betona. Pokrof se delal od škriol ol moderneje matuni i to tako da su deržali jedan drugoga na vuoltu. Kašneje se je krof delal i zes cemijenton tako da bi se stavila jena grijeda položena a nju su daržale dvije druge grijede ke bi ju podumpelale. Sve to bi se z kunji dobro fermalo da ne bi krolalo. Na zgornju grijedu bi se stavile daske i zacimentalo i kada bi se stvarlo i osušilo znijeli bi se kunji, daske i sve grijede vanka po škuje od grotu. Za finit stavil bi se i grot, koga bi udelal škarpijelin, a onda je još vajalo kupit kotlič, bokun špaga, ol još boje tanku kadinu i kada bi parvi daž pual mogla se je i voda kalat.

Ma to još ni sve, aš kako će voda do guštijerne prit? Kada bi se na kuće delal krof na svaku vodu od krova stavjale su se gurle od kamika a voda bi prije puoč v guštijernu pasala skroz filtra. Uon je bil udelan kako jedan kasunić od kamika i vaf njega se stavljalo karbun, pa salbun i zadnje žalić pa je voda od krova tekuć po opukah vaf gurle a onda pasujuć skruoz filtra vaf

guštijernu tekla čista. Koliko se god gjedalo da voda bude čista, vavek bi se dogodilo da kigot vrah od šporkica vaf guštijernu fini, pa se svako godišće čistila. To se delalo kada je vaf guštijerne bilo najmanje vode.

Vaf guštijernu bi se kalale boškaine, vezale za grot i šlo vnutra. Ako je još bilo če vode, skalala bi se, pokupil šporkic, koga je najviše bilo po dnu i vaf batisiču. Onda bi se sve vnutra opralo, kontrolale bi se buande a ako je okurilo još bi se i česagod rinfocalo zis cemijentom, za bit sigur da niječe stekat.

Ustat bez vode bilo je deboto gore nego ustat bez hrane. Voda se gjedala, čuvala, šparenjala. Bilo je dnevi kada je vaf kuće bilo više vina nego vode a na velu nesreću cijele fameje se spominjaju i dnevi kada bi se zapravo ustalo i bez kapi vode vaf guštijerne.

Zavol toga, svako je selo imelo i carkvenu guštijernu, velu, najveću vaf selu, aš je i krof od crijekve bil najveći, pa kada bi judi ustali bez vode, mogli su duperat carkvenu vodu a ona je bila za velu potrebu, pruavi spuas. Ma ni se tu vodu moglo tratit kako je ki utijel, kako je komu palo napamet, nego su bile regule i užuance.

Ancijuan sela, vavek pametan i pošten šlovek, udelal bi turni po famejah ki su na guštijerne delali struazu i kontrolali da svaka fameja dobije onoliko koliko meritua, ponajveć kotlič vode da duanu. Struaza na carkvene guštijerne

bila je po duanu i po noći, a tako bi bilo sve dokle ne bi pual daž, agušta, pokle Gospoje a kadagod nanke onda nego apena šetijembra.

Voda z guštijerne bila je za judi, za pit, za kuhat, ma sila je vode okurilo i za bluago napojit, za ofce, koze, za prasca, kokoše, za konja i tovara. Bluago, kako i šlovek, najviše je žajno po lete a viš vraga, baš onda najviše vode fali.

I tako su naši stuari muku mučili zis svin pa i zis vodu, ma inženjuoži kakovi su već bili domisleli su se i naučili kako i uof probljem rižuolvit.

Od parvih početak, kada su prišli na škuoj, ošerali su da na nekon mestu vode stoji, špečal-mente po zime kada više dažji. Takova mesta su lokve, lokvići, judi ih zovu i škrače, škajuže, kalci i kalčiči a ime dipijendi od toga, koliko vode daržiju, koliko su veli.

Malo je lokaf bilo kije in je Buoh dual, malo ih je bilo kije su suame po sebe vodu daržale i onda su oni kapili da lokve moraju suami udelat.

Kada bi po velon dažju ošerali da na nekon mestu vode ustujaje, da se pokupja, da preko nekoga mesta teče, upline neke veće škuje, kaluanke ol podanak, našli bi adato, pruavo mesto i onde skopali škuju, duboku koliko je okurilo ol koliko su mogli kopat. Tako bi na svojie ograjice udelali lokvu ol lokvić a ako se moglo, pokupilo bi se više njih, pa bi na mestu kede konfinuje više ograjic, udelali i veću lokvu, kua je mogla više vode daržat i onda bi takova lokva imela onoliko diriti koliko je bilo gospo- duar od ograjic.

Za ovakove udelane luokve ni bilo dosta samo škuju skopat aš su puščale, nisu daržale

vodu, pa se na dno stavjalo jilo. Znali su oni kede je jilo, kopalo ga se, vaf vrećah na tovaru nosilo do nove, apena skopane luokve i na dno nabija- lo, če više to boje, za bit sigur da će vodu daržat. Još je pokle toga vajalo čekat parvi juaki dažji, da se luokva napalni i apena onda vit i bit sigur, da sve to funciona, da ne gubi vodu, da su gromače do vode dobro udelane da ofca prijeko njih ne pasa vaf drugu ograjicu.

Za dobru luokvu udelat moralo se bit inženjuozo, furbo, ešpijerto i kapaco.

Ma jedanput kada bi luokvu udelali, trud bi in se spluatil, imeli su vode i više ju nisu morali nosit vaf batalugah na tovaru do svojih ograjic.

Delo okolo luokve s tin če su ju udelali ni finilo, okurilo ju je tijendit, čistit, aš se malo po malo nakupi fuanga i za nekoliko lijet se zamuni pa sve manje vode darži. Vaf fangu nakupjenon na dnu luokve more se i ofca zakinut kada grije lokat. Ako je ofce fuang do kolena još će se i ška- pulat ma ako se zakine vaf galbokeje ne more vanka, ustujane vnutra i krepua. Če ćeš veće škode nego bez ofce ustaj, a ako ju šubito z luok- ve ne potiegneš van, još bi i vodu smradila pa bi škoda bila još veća.

Vajalo je i gromače okolo luokve tijendit i dvizat da bluago ne grije van ograjice. Okolo luokve su se i stabla sadila neka dela cenu, da na letnjen juakon suncu če manje vode vapuora.

Vavek delat, delat i delat, delat bez fermat, od škura do škura. Naš je šlovek samo z velin trudon i muku mogal neš imet, za preživet. Na drugi muod uon ni ni znual, aš na ovuon škoju su mogli samo najjači, samo veli judi ustaj.

Bez zemje i bez vode na početku, kada su

parvi ovamo prišli, pomalo, godišće za godišćen delali su zemju i vodu pokupjali, pokupjali ono če je z neba padalo, če je milostivi Buoh poslual i to pokupjeno čuvali, šparenjali za zutra, aš nikada se ni moglo znat kada će opet dažjit. Naučili su se naši stuari živet z malo, z malo svega pa tako i z malo vode. Dofin su i ofce naučili da malo piju, naučili su ih da kada vode ni piju i muore, a oni suami kada ni bilo vode pili su i vodu z luokve, preko facuolića bi ju sarhali. Ma za tovara je vavek moralo bit čiste vode, aš uon delikuati i teštuardi šporku vodu nijeće pit, kako ni z šporke late.

Kada bi in ki prišal f kuću najparvo bi ga z vinuon ponudili a žene bi za žmuj oprat stavile malo vode vaf parvi, oprale ga, pa z istu vodu oprale drugi i tretu, kadagot i četartu žmuj a onda bi z tu vodu još i ruožice zalele.

Na početku smo rekli da je naš šlovek vodu duperual zua se i za bluago. Ona za sebe ni bila samo za pit i kuhat, nego i za se prat, za robu i pijati oprat, za udelat vedrijool za tarsje polevat, za bačve i dumijene oprat, za deštilat od rakije kondenzuat, za mijeltu zamešat, za martvoga poškropit.

Voda je život bila i ustala, bez nje se kako ni bez uarije ne more živet i zato su oni prija nas delali sve za sve za ju pokupjat, čuvat, tratili su ju z'šparanjon. A mi? Almeno zavol rišpeta za onih naših kih više ni ne zapušćujmo guštijerne, očistimo lokve a ovu vodu ku rasipjemo kada špinu otvorimo ne tratimo uludo, aš bi moglo prit vrijeme kada je više nijeće bit ol nijeće bit dobra za pit, a onda će za svih bit kasno.

Ljubo Galjanić

Barkijuač

Deboto svaka fameja vaf Punte prije 1940 leta a i pokle je imela barkijuač. Udelan je od smreke ili breke. Najboje kada je darvo bilo odsečeno vaf štajunu tj. od otu- bra do muarča i još vaf stvarom mesecu.

Tako odsečenom darvu gulila se je kora, onda se je sušilo, a kada je bilo dobro suho moglo je durat i sto lijet, vane na dažju, na bure i na suncu, a staualo je većinom uz kuću ili na dvoru od kuće.

Barkijuač je služil za sušit žetice, žetac, tavejići, late od malzuanja, cedila, klatačić i drugo najveć ono če je rabilo za delat sir.

Sada se vaf Punte malo dela sir od ovuac, a barkijuač je rijetkost.

Svako vrijeme nosi neč novoga, a kada stvaru više ne služi, sve hitimo ča, pa se toga moremo samo spominjat, tako i barkijuača.

Marući Toić r. Badurina

Barkijuač na dvoru kuće va Punte prije druge gvijere

Lokve na području Punta Križa

Lokva je rupa (jama) iskopana na mjestu gdje se slijevaju vode iz više strana radi sakupljanja što veće količine kišnice, a za napoj ovaca i ostale stoke. Radi se na mjestima gdje je zemljište pretežno »ilovasto« jer ne propušta vodu. Na većim posjedima (pašnjacima) lokve su kopane na granici više posjednika, tako da je pristup lokvi imalo više vlasnika.

Lokve su veće ili manje, a neke kao Kantarelin, Nova lokva, Bušuvanska, Podanci, Suha i još neke bile su javne. Manje lokve na manjim posjedima zvali smo »lokvić«.

Svake godine u ljetnim mjesecima, kada je vodostaj u lokvama najniži, čisti se od raznih nanosa što ih voda donese, od mulja što se stvara urušavanjem zemljišta. Često se dešava da u ljetnim mjesecima duže vrijeme ne pada kiša, pa lokve presuše, te se voda onda mora nositi iz drugih izvora.

Nova lokva

1. ČIBRIJUAN – sjeveroistočno od Murtovnika
2. BANAT – južno od Peskija
3. BALE (ogradica) – Maslovnik, Murtovnik
4. BALDARIN – na kraju uvale Baldarin – put za Lusare
5. BUŠUANSKA – u selu na tramountuanu
6. DRAKOVAC – ispod Dumešove kuće – zapad
7. DUOMIĆ – Puntarska komunada
8. MATUALDA – »Kalni« - »Krai« (od cimienta)
9. KANTARELIN – zapadno od sela
10. MIKLOŽUAN MALI
11. MIENDULINE – put za Kaldontu od glavne ceste (Pruah) 200-300 metara lijevo
12. MURTOVNIK – Brestine – čisti Duol – na maeštral od Murtovnika
13. NOVA LOKVA – stuari put za Lusare
14. PRANTUR – uz muore
15. PASKVARA – na putu za uvalu Vrč
16. PLEĆA – sjeverno od sela
17. PODANCI – jugozapadno od Parhuavca
18. PUKAJ – južno od Parhuavca
19. SANSUGA – između Matualde i Murtovnika
20. SKOPJE – na buru od Parhuavca – Lolja
21. GARMOŽAJ – ispred kuće Kaštelan – sjeverno od Bubnićevih
22. BAŽAMORAC – na putu Kalduonta – Majskua
23. SUHA – na Smriječju
24. VIDOV – zapadno od Punte na putu za Peski

Lokva Bušuvanska

DRAGE PUNTARKE I PUNTARI I SVI KOJI ČITATE PUNTARSKI FUOJ!

Pročitala sam Puntarski fuoj i šubito se latila posla, da provuan napisat almeno neč od toga će sen doživela vaf Punte Križe i Drage.

Neću pisat ni u dijalektu a ni pravilno hrvatski, jer sam još od davna naučila hrvatsko-srpski jezik i ostale su mi riječi, koje ste vi u toku godina promijenili. Pa zato vas molim, da mi to ne zamjerite, nego da lektorirate.

Eto – bilo je to nekad davno – pa u stvari pisala se godina 1963, kad su me more i Mirov brod dopeljali na Poganu, gdje smo se iskricali. Zatim pješice do Bokinića, gdje su bile postavljene barake Ferijalnog saveza. Tamo se okupljala omladina iz Slovenije, a moj je tata bio upravitelj. Mnogi ga se Puntari i Puntarke još i danas sjećaju. Njega danas, nažalost, više nema. Radovao bi se, da je živ, kad bi vidio da ste se počeli truditi da očuvate prošlost. Sigurna sam da bi i on puno toga napisao. Pošto on ne može, pisat ću ja, koja sam svoje najljepše djetinjstvo, mladost i najbolje godine proživjela na Dragi i Punta Križi.

Priča ide dalje. Od te godine dolazim svake godine. Prvo na Bokinić s tatom, mamom i bratom, a kasnije godine 1965. ili 1966. na Dragu. Za vrijeme ferijalaca Petar (moj tata), tražio bi pomoć od ljudi, koji su tada živjeli na Pogani, Dragi i u Punta Križi. Gostionu na Pogani imao je tada Toni Plešić, brodsku vezu Osor – Pogana održavao je barba Miro Zorović, kruh su pekale teta Vinka i teta Marija Zorović, a namirnice i drugo što je raslo po vrtovima, pribavljali su Puntari i Puntarke. Petar i barba Miro čak su dogovorili brodsku vezu do Malog Lošinja, koja je bila dugo korištena, pa su se i ljudi s Punte počeli tom vezom koristiti. Sat vremena vožnje do Svetog Martina, onda cijeli dan u kupovinu i obaviti sve druge stvari, a oko jedan povratak na Poganu. Ferijalci su na taj način dobivali voće i povrće i sve drugo šta im je bilo potrebno. Teta Marija i teta Vinka bi za to vrijeme ispekle 100 koluba kruha dnevno, naravno uz pomoć petero djece, Renata, Mika, Marina, Norine i Karmele. Stara nona sjedila bi ispred kuće i sve lijepo nadzirala te pomagala u poslovima u kući. Moj brat i ja brzo smo se zblížili s djecom, jer smo nekako bili iste generacije. Uz to uvijek nam se nešto zanimljivo događalo. Tako smo počeli učiti jezik, navike i družiti se, pa nam nije nikada bilo dosadno.

KAKO SE PEKAL KRUH

Teta Marija i teta Vinka prvo su umijesile tijesto, a za to vrijeme mi djeca smo otišli po brijence i nabrali uz put lainstik od kojeg bi kasnije napravili metlicu kojom se čistila peć. U šumu smo odlazili svi. Veliki i mali. Pošto sam bila najmlađa, svi su nekako pazili na mene. A uz to, ja bih sebi pripremila najveće brijence, tako da ga na kraju uopće nisam mogla nositi. Ali dobro, tu je bio Renato, koji je nosio svoje,

moje i još mene. Kad smo brijenca donijeli doma, ložila bi se vatra u peći, koja je bila u staroj kući u »magazinčiću«. Kad bi se peć dobro ugrijala počelo bi se u nju stavljati pripremljene kolube kruha. Vjerujte mi, to je bio najbolji kruh koji sam ikad jela.

Nakon toliko godina koje sam provela na Dragi i okolini, naučila sam i dijalekt i vrlo sam ponosna na to. Ali, kad živiš s ljudima po dva mjeseca (tata i mama bili su učitelji, pa su zato ferije mogle biti duže), pošto sam dolazila na Dragu zbog zdravlja, saživiš se s njima, kao da si tu rođen. Tako sam tijekom godina iskristalizirala puntarski dijalekt i svi su mi rekli, da nisam Slovenka nego Puntarka. Najviše sam naučila od Karmele jer smo se najviše družile. Kasnije mi je pomoglo kad sam pričala sa pokojnom tetom Vinkom. Tetu Vinku su svi znali, jer je više puta u tjednu odlazila pješice u Puntu i tamo šila ljudima. Voljela sam pričati s njom, jer mi je puno toga ispričala o prošlosti, o ljudima iz Punte, o načinu života. Nažalost puno toga sam zaboravila, jer sam tada još bila mlada. Bila mi je fenomenalna, kad bi savila komad krpe i stavila ju na glavu, a ozgo toga »kabal« za vodu i nosila ga do Fontane, gdje bi ga na guštarni napunila vodom i nosila punoga, na glavi, do terena gdje su im bile ovce.

Evo jedne prigode s tetom Vinkom, kad je bila još mlađa:

Pokojni Petar i Ivan (brat moje mame) kupali su se na Dragi. Teta Vinka bi otišla do obale da nauči djecu plivati. Podvila je suknju, a njih dvoje su se zaletjeli pored nje i pošpricali je. Ljuta je otišla po stepenicama prema kući, gdje je sjedila njena majka i viknula prema njoj:

»Nona! Petar i Ivan su me pošmarcali!«

A nona Zorović je sa mirnim glasom samo komentirala:

»Si mogla doma stat!«

A SADA NEŠTO O NAJMILIJEM POSLU ILI ZABAVI – KAKO SE UZME – O RIBOLOVU

Znamo da su se otočani najviše hranili ribom i ribolov je bio posao, koji su radili svaki dan ako su im more i vjetar to dopuštali. Tako sam godinama očajno gledala pokojnog barba Mira, njegovog brata Iva i mog tatu, kako su pripremali mreže i navečer odlazili baciti ih u more, a rano ujutro ih dignuti. Ni u snu nisam mogla pomisliti, da ću moći jednog dana i ja sjesti na brod s njima i da ću postati dio njihovog ribarskog života. Sva trojica nosila su bijele berite, koje im je sašila teta Marija, a ja sam bila ponosna na moga tatu da i on može s njima. Mene nisu uzimali na barku, jer žena na brodu donosi nesreću i ribarima i mornarima.

No godine su rekle svoje. Sve više, kako sam čistila mreže i pomagala oko pripremanja, moja se šansa povećavala, da i ja idem na mreže s njima. Jednoga dana dobila sam komandu od barba Iva neka spremim trenerku, jer idem s

njima. Nebesa su mi se otvorila. Žurila sam bosa po kamenju do kuće, uhvatila trenerku i mami samo viknula:

»Idem na ribe!«

Mama nije uspjela ništa reći, ali znala je da je to bila moja najveća želja.

Krenuli smo, barba Miro je upalio motor, moj tata je sjedio na provi, a otraga na timunu barba Ive i ja. Sjedila sam tiho i gledala što tko radi. Oni ništa nisu govorili. Petar i Miro popušili su svaki svoj cigaret, barba Ive je vozio, a ja sam maštala šta će se desiti. Nisam imala pojma kako to ide. Kad smo bili već daleko vani, sva su se trojica počela okretati unazad. Pa sam to napravila i ja. Iza mene bila je samo obala Baldarina, druge uvale i uvalice, sunce negdje daleko iznad Osora i to je bilo sve. Ništa mi nije bilo jasno. Kasnije mi je tata objasnio, da su na taj način zapamtili poziciju, da drugo jutro mogu naći mreže. Motor se zaustavio a tata je bacio pjombin, da izmjeri dubinu.

»20 paši!« i to je bilo sve, šta su progovorili. Ive je zavelao stojeći na krmi, a Miro je počeo bacati mrežu. Nakon što je bila bačena u more, upalili su motor i vratili smo se doma.

Niti malo nisam bila razočarana, jer je sunce već zalazilo za Osoršćicom, more je bilo mirno i trojica ribara zadovoljna. Ali još je veći šok bio doma, kad sam dobila direktivu, da moram drugi dan biti spremna već u 4 u jutro, jer idem sa njima dignuti mrežu.

Te sam večeri u osam bila u krevetu i nikako nisam mogla zaspati. Drugo jutro došao je barba Miro do naše kuće i pozvao tatu. Ja sam bila u trenutku budna. Obukla se u toplo, jer je ujutro na moru hladno i trčala za tatom do mola.

Krenuli smo. Opet nitko ništa ne govori. Sva su trojica šutjela. Kad smo stigli u blizinu sinjala isključio se motor i Petra je počeo »tambarat«. Nisam znala zašto, pa sam Iva plaho pitala šta to znači. »Telefoniramo da dolazimo!« bio je njegov odgovor. Uvijek su smišljali neke fore, da me zezaju. No stigli smo do mreže o počeli je dizati. Taj dan ulov je bio dobar, čak vrlo dobar. Bile su škarpine, pa mačke, normalno morske, psi, čak i orade, trlje, batikuli i šta ja znam šta sve ne. Kad smo se vratili bilo je osam. Sad je počelo vađenje ribe iz mreže, sortiranje, prodaja, čišćenje i na kraju dobra marena uz domaću bevandu.

Pošto je ulov bio dobar, ja sam dobila vizu da odonda mogu s njima na mreže.

Nije mi bilo teško prebirati mreže ni kad su u njima bile verigule, ni kad su bile čiste. Najmanje mi je bilo teško dignuti se u 4 ujutro i vozit se s njima, jer sam bila ponosna i još danas sam, da sam mogla biti dio ribara Drage. Puno toga sam naučila. Moja specijalnost je bila vađenje škarpoča. Istina, nabola sam se više puta, ali na kraju naučila sam i to, da moraš biti strpljiv, jer riba se zaplete po vražju.

ŽIVOT NA DRAGI, POGANI, BOKINIĆU I PUNTA KRIŽI

U to doba Punta Križa još nije imala struju, pa smo morali navečer upaliti petrolejke. Kad je pofalilo petrolja, barba Miro je imao zalihe u bačvi na molu. Uzela sam bocu od litre, krenula do Zorovića, da zamolim petrolja, a Miro bi rekao: »Hodi dole i natoči sama!«.

Pošto sam više puta po gumi vukla vino, znala sam kako

se to radi. Ali petrolijo je našto drugo. Bog čuvaj, da se napiješ toga. Tako sam se prvi put napila i ja.

Srećom nije bilo strašno.

Petrolijo je bilo važno i za feral, koji stoji još i danas na veloj rivi na Pogani. Barba Miro bi svako veče veslajući otišao do ferala, očistio ga, napunio ga petrolijom i pripalio, da se brodovi snađu. Danas to umjesto njega radi struja. Više puta odlazila sam s njim i Karmelom do ferala. To mi je bila prilika da naučim veslati. Ako treba i šija voga – napred i nazad – svako veslo na svoju stranu. U sve te godine stekla sam mnogo prakse oko mora, veslanja, pristajanja, bacanja sidra i svega toga, ali još do dan danas nisam napravila ispit za mornara motorista. Moj muž ga ima, pa tako kombiniramo teoriju i praksu.

Ne samo da nije bilo struje. Ni voda još tada nije tekla po vodovodu kao što teče danas, pa su teta Marija i teta Vinka morale svu robu prat na ruke, a njihova djeca su im pomagala oko nošenja vode iz cisterne. Normalno ako to radiš cijelu godinu, baš ti nije zanimljivo i dosadi ti. Ali preko ljeta bilo je puno zabave oko toga, jer smo se brat i ja željeli takmičiti s njima, tko će više vode povući iz cisterne. I kad jedan više nije mogao, potezao je drugi, pa treći i tako do kraja, dok kade s vodom nisu bile pune.

Kad je bilo loše vrijeme, morali smo smisliti nešto, da razbijemo dosadu, pa smo se tako nekada i posvađali. Tada su odrasli napravili red, a naša teta Jugo – kako smo zvali tetu Vinku, jer nas je jako glasno karala, naljutila bi se i vikala, a mi bi se sakrili svaki na svoj kraj za jedan sat ili dva. Nakon smirenja naših i njenih živčića, opet smo bili prijatelji i sve je bilo u redu.

Na području od Drage do Pogane počeli su s godinama dolaziti Slovenci, koji su gradili kuće za odmor – prave vile prema našoj ribarskoj. Ali meni to nije smetalo. Išlo mi je jedino na živce da su se tako visoko nosili i da su u ono doba bacali kruh, koji je bio dan ili dva star. Ja sam bila naučila, da jedem i malo tvrdi. Karmela i ja odlazile smo svaki dan kupiti sve, što im je ostalo od hrane, jer su Zorovići imali doma lijepog prasca, pa ga je trebalo nahraniti. I naravno – gdje je hrana i ostaci, tamo smrdi, a smrad privlači pantigane. Zato smo svako toliko morale pripremit »trabakul« i nosit ga sa sobom. Danas imamo mišolovke, pa neka ljepila pa šta ja znam šta sve ne. U ono doba bio je trabakul zakon i za mene je još i danas. Drvena kutija s poklopcem, dva čavla, konop i komad sira koji ispečeš na vatri i to je sve. Namjestiš, ostaviš preko noći, drugi dan pantigana se ulovi živa, ti je utopiš u moru i zakopaš ili baciš u smeće.

A može i još nešto. Kad uloviš, umjesto da je utopiš, kupaš se s njom na sred vele – kao Karmela i ja – a na kraju je pustiš da otpliva na obalu.

Došlo je doba, kad su ferijalci prestali, koristiti Bokinić, jer ga je kupio neki Nijemac i napravio nudistički camp. Tako su i teta Marija i teta Vinka prestale peći kruh, pa sam morala pješice svaki drugi dan u Punta po kruh. Usred bijela dana po najvećoj vrućini. Ali nije mi bilo teško. Usput sam u Fontani pila vodu i onda dalje. Kad bih došla do Punte, postavila bih se kod gostione gdje je radio Tino. Pošto sam znala sve Puntare i govoriti puntarski, dobila sam i vodu i coctu ili čak komad sira. Govorilo se neko vrijeme, da Puntari čak po meni znaju kad će doći kruh, jer sam bila uvi-

jek točna. Kad bi kamionom dopeljali kruh, postavila sam se u red i čekala na onih mojih 5 ili 6 koluba koje sam odnijela doma. Pošto auta tada još nismo imali, u susret bi mi na motoru došao netko od omladine. Tada sam se čak vozila na motoru. I to je bilo super. Onda, kad su došli automobili, ja se više nisam vozila na motoru.

Pošto je naša kuća sasvim uz more, uvijek vidiš tko prolazi. Tako sam svaki dan, ili ujutro ili kasno popodne, srećala meni dragu osobu Osipa Badurinu, pokojnog lugara. Još dok sam bila mala, smijali smo se oko štorije kako on guli pantiganu.

»Latiš pantiganu i viježeš ju za desnu prednju i zadnju lijevu nožicu za darvo. Zameš nuož i tanku slamčicu. Načiniš škujicu, kladeš slamčicu vaf nju i 2 – 3 puta, napušeš ma ne prejako aš ti koža more puknut. Onda ju odereš, očistiš, spečeš i pojieš!«

Kad sam već bila udata, došao je jedan dan pitati, da li idemo s njim na Palacol strić ovce. Idemo – sa zadovoljstvom. I drugo jutro smo krenuli Osipovom barkom prema Palacolu, otoku o kome je puno priča, Osip Badurina je tamo imao prilično ovaca. Kad smo stigli, bilo je još jutro. Brzo su muški počeli pripremat ogradu i onda smo trčali i vikali za ovcama, koje smo ganjali prema ograđenom prostoru. Svako je uhvatio svoju ovcu i počeo je šišati. Probali smo i mi. Uspjela sam ošišati jednu, uz to sam je tri puta ranila ali ne jako. To je bila moja prva, a valjda i zadnja ovca, kojoj sam napravila frizuru. Nakon toga, zaklali su tuča i pripremili ručak. A drugog ovna su skupili. Meni nisu dali, da to gledam, jer su to radili na starinski način – naživo. No kako to ide. Ovna latiš i zavežeš ga. Njegova jaja staviš na komad drva, a drugim komadom udariš po sjemenovodima, da ih presiječeš. Normalno, da tuča to zaboli, pa ispusti čudan glas.

Kad smo kod ovaca. Recite mi, će su tripice? To su olita ili crijeva od ovce. Ona se očiste u moru uz pomoć kukuruznog zrna i noža, da se na taj način izvade sva govna, a crije-

vo se prereže i dobro opere u morskoj vodi da ne smrdi i onda se pripreme za jest. Najbolje tripice na cijelome svijetu napravi teta Marija.

Ovce nikad prije a ni kasnije nisam jela nego tada, kad barba je Ive bio mesar u Punt. Kad bi klao janca, probala sam čak i prženi mozak s jajima. Vjerujte mi, da sam kasnije više puta probala mozak s jajima ali od drugih životinja – no od ovce su najbolji.

DANAS

Proteklo je puno godina od mog prvog dolaska. Još uvijek se vraćam. Sa sobom sam dovela i svoju familiju, koja ovdje uživa i rado se vraća ovamo. Žao mi je da Punta Križa nema više omladine, i da se škola zatvara. Žao mi je i zato, jer su zime duge i hladne pa stari Puntari i Puntarke teško prezime. Ali uvijek postoji nada. Napraviti nešto više oko turizma i živjeti od toga skoro je iluzorno. Ako mene pitate – dok ću biti živa vraćat ću se u Dragu u Punta Križu i radovat ću se svaki put kad budem sreća neko poznato lice iz moje mladosti i sadašnjosti.

Dozvolite, da zahvalim osobi, koja mi je danas jako, draga jer me podsjeća na moga tatu – to je Zlatko Matušan, vlasnik gostionice »Pogana« na Pogani.

Zlatko! Nakon toliko godina, koliko se znamo, dao si mi mogućnost, da se sjetim moje mladosti i zapišem barem nekoliko uspomena, koje su mi jako drage, da ne ostanu zaboravljene.

Hvala!

*Puno pozdrava Puntarka iz Slovenije
Matejka*

Napomena uredništva: Našoj dragoj Matejki želimo još bezbroj dolazaka u Punta Križu te očekujemo njene priloge i za sljedeće brojeve »Puntarskog fuoja«.

Cimituorij (groblje) s crkvicom Sv. Andrije u uvali Jadriješčica – Punta Križa

Ovo predivno mjesto uz plavo more i zelenilo, jedno je od najljepših na svijetu, vječno je počivalište Puntara.

Čovjek se ovdje osjeća smireno, spokojno i opuštano.

U tišini koja zaglušuje, čuje se samo titraj lišća velebnih stabala, koja sviraju neopisivu simfoniju.

Lišće nošeno vjetrom, kao pozlaćena ptičja krila, lete iznad onih koji ovdje vječno, nepovratno počivaju.

Više je onih neznanih nego znanih. Od davnih vremena Puntari su pokopavali u zemljane jame u bijelom lancunu – plahte. Grob su označavali drvenim križem, ponekad i bez imena.

Od mnogih nije ostalo nikakvih spomena.

Puntari su za života proživljavali svaki svoju kalvariju. Bili su vrlo radišni, otporni i žilavi. Potreba ih je potjerala da od mraka

do mraka rade teške poslove. Tvrdu su zemlju kopali, iz zemlje kamen čupali, slagali ga na gromače, menike i s njim gradili ograde, kojima su označavali granice svojih posjeda na kojima su gojili ovce.

Sadili su vinovu lozu, maslinu, smokvu i druge vočke. Uzgajali pšenicu, kukuruz i više vrsta povrća, čime su hranili svoje obitelji. Sjekli su šumu za ogrjev i prodaju, da bi priskrbili nešto novaca.

Gradili su japnenice i palili ih da bi proizveli kreč za gradnju kuća i prodaju. Sve su to radili u vrlo teškim životnim uvjetima.

Oznojenoj, krvavim žuljevitim šakama, gromade kamenja, iščupane iz zemlje nosili šmurićima i čiverama i nosili na određena mjesta.

Hranili su se vrlo oskudno, skromno. A palentom, slanim sardelama s malo mesa i pokojom ribom.

Pili vodu iz lokava u kojima su živjele žabe, zmije i druge životinje a ovce se poji-
le.

U tim teškim uvjetima, žene su odgajale djecu, radile sve kućne poslove i pomagale u poljodjelstvu.

Velika je to pokora bila.

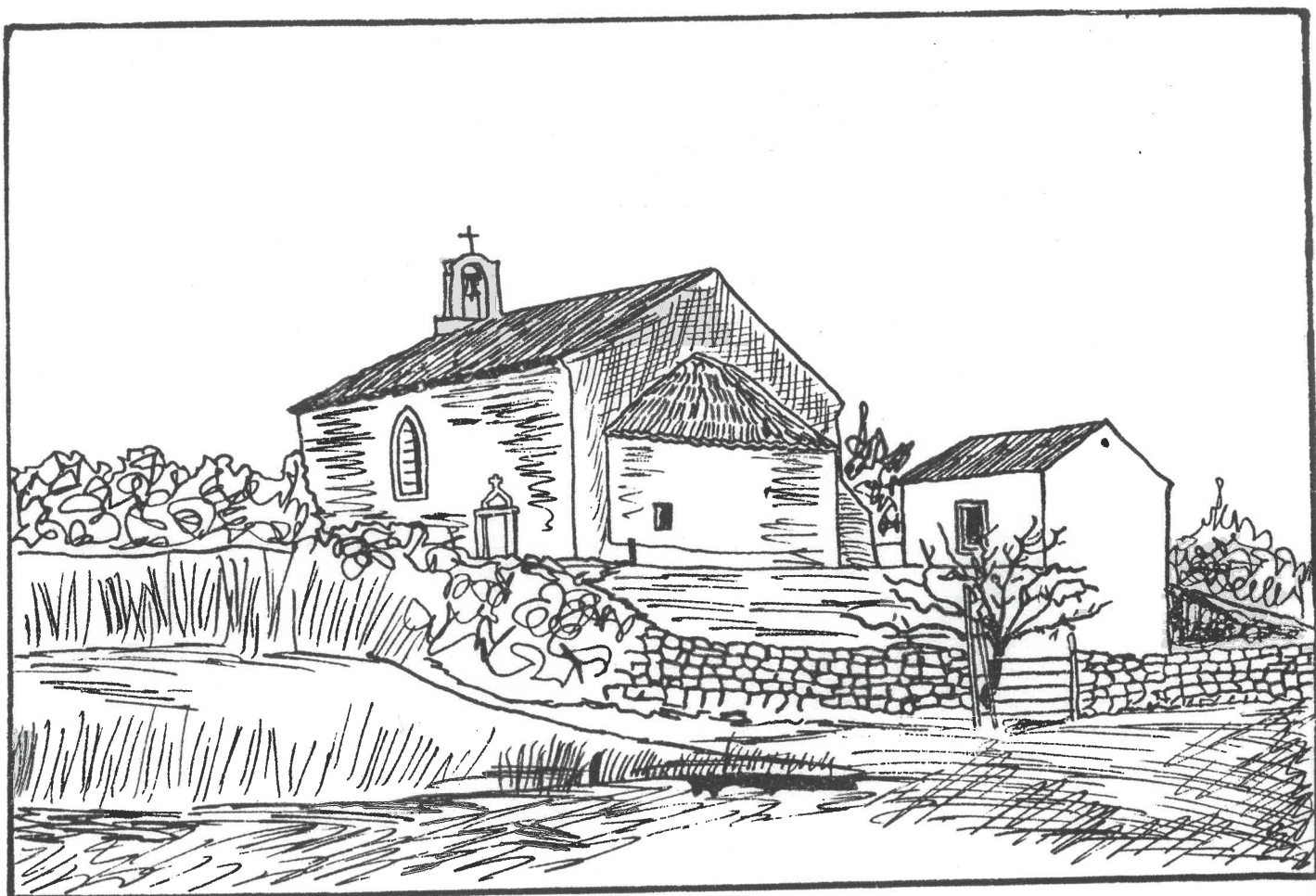
Bogu se molili, da im zdravlje i sreću podari. Nedjeljom i praznikom u crkvi molili i kantali, da bi bole živjeli i sreće imali.

Ponekad su bili veseli, na karte igrali i u dobrom društvu zapjevali. Meščić bi zasvirali i tako se razveselili.

Nakon smrti njihova su se tijela u zemlju pretvarala, koja ih je za života hranila.

Duše njihove nad grobovima lete i prizivaju da ih vjekovima spominjemo.

Punta Križa
24.kolovoz 2005.
Alojsius

S.Andrea di Puntacroce

RICORDI DI MARINO BUDINIĆ

Ricordi di Budinić Marino nato nel 1929. a Lussingrande e vissuto bei giorni d' estate a Puntacroce, nella prima meta degli anni trenta. La mia nonna era proprietaria di una meta del trabaccolo a vela da 11-tonelate di carico. L' altra meta possedeva Giovanni Maričić (chiamato barba Ive) il quale era pure il capitano. Il mio papa Augusto faceva le veci della mia nonna, così facendo il marinaio si occupava per tutto il resto. I secondi marinai che a turni si cambiavano erano i fratelli Toni e Ive Marušić. Il trabaccolo portava il nome: »Giuseppe Maria« e serviva alla nonna che aveva la licenza commerciale per la vendita di generi allimentari, legna e carbone.

Con le merci che venivano vendute a Puntacroce si partiva dal porto di Lussingrande e con il vento di maestrale diretti verso il porto di Sant' Andrea dove era il primo approdo nel piccolo molo nella cara Draga. Dopo essersi armeggiati, con il papa si andava trovare la amica famiglia del signor Nicola Zorović, la moglie i figli Ive e Miro e la sorella Vinca. Con loro viveva pure la nonna, non ricordo se aveva l' eta di 101 oppure 103 anni e alla sua eta infilava l' ago senza aver bisogno degli occhiali.

Nella stessa Draga viveva mamma con la figlia Maria, che si sposò a Lussingrande e vive ancor' oggi a Genova. La terza casa era della signora Stefania con la figlia Fanchi mia coetanea, così avevo con chi giuochare nella piccola spiaggia davanti la casa sua, con i pulcini nel pollaio e con i coniglietti bianchi che ogni volta prima di lasciar la Draga mi regalava uno e il signor Nicola ci invitava a cena.

Fino che eravamo armeggiati in Draga il zio Ive con la piccola barca remando lo portava su l' altra sponda del porto in visita alle poche case di Mikložan, e ricordo che in ogni casa mi faceva recitare: »Staro muninelo, novo napredalo, svaki koji te vidi te poparpa malo«. Ricordo pure il buon profumo dei formaggi pecorini unti con l' oglio d'oliva che maturavano su tavole appese sotto il soffitto. Sotto i soffitti vi era pure appesa della mirta.

Dopo una settimana si salpava e ci si dirigeva con il fedele scirocco sulla parte opposta dell' isola nel bel porto Ul nel Quernerolo, la affiancati alla riva si rimaneva piu giorni.

Nella parte sinistra del trabaccolo il mio papa ogni mattina esponeva i generi allimentari che venivano messi in vendita. I generi allimentari gli abi-

tanti compravano per periodi piu lunghi, piu di tutto veniva venduta la farina, perche il pane si faceva in casa nei forni casalinghi, poi la farina di polenta, fagioli, pasta, riso. La domenica si andava alla Santa Messa dopo la quale il papa ritornava a prepararci il pranzo e il zio Ive andava a giuochare le carte nell osteria dei Badurina, e io rimanevo a giuochare davanti la chiesa.

Il mio papa conosceva bene tutti gli abitanti così che mi portava ad assistere a funerali nel vecchio cimitero, pure alla fabbricazione manuale e faticosa della calce.

La localita e ricca di boschi di legno di quercia così che gli abitanti in primo luogo si dedicavano alla produzione della legna da ardere che veniva divisa in prima e seconda qualita. La prima veniva esportata via mare in Italia e la seconda veniva venduta ai vicini paesi.

Possedevano pure branchi di gregge nel proprio territorio e nel isola vicina di Oruda, così che con il latte che veniva munto si produceva del formaggio pecorino di prima qualita, poi era la lana e la carne di agnello pure di prima qualita che veniva venduta ai macelai lussignani.

La legna tagliata nei boschi si doveva portarla con i cavalli in zone da dove si poteva caricarla. Dopo le fatiche giornaliera la notte era riservata per la pesca notturna con barche a remi e con fari a petrolio. Dopo aver venduto tutto il contenuto il papa andava a cercare i venditori di legna.

I venditori avevano legna in piu localita così che una parte si caricava ne porto Ul, altre localita erano: Kolorat, Lusare, Martinščica e Kaldonta. La legna si comperava a chilogrammi su decimali al peso di un quintale e con lo stesso peso attraverso un lungo ponte si portava a bordo. Con il vento di tramontana e con il mare che biancheggiava si faceva ritorno a casa.

Il mio papa mi ripeteva piu volte le stesse parole:

»Sada si vidil ovih judi-adesso ai visto questa gente. «Non sono ricchi ma sono laboriosi, religiosi, allegri e onesti.

Marino Budinić

PUNTARSKI NOVI MASLINICI

Nakon desetljeća stagnacije maslinarstva na cijelom hrvatskom dijelu jadranskog priobalja i otoka, posljednjih godina s radošću bilježimo pozitivne pomake i vrlo intenzivno oživljavanje ove nekada dominantne i nezaobilazne djelatnosti.

Danas smo svjedoci polagane ali sve učestalije revitalizacije starih maslinika koji se još mogu spasiti kao i sadnje novih, diljem cijelog Jadrana.

Ovaj se trend osjetio i u našoj Punti. Pojedinci su počeli čistiti i obnavljati brojna stara stabla maslina te, što posebno veseli, podizati nove nasade.

Ovaj članak ima za cilj zabilježiti taj izuzetno vrijedan pomak u razvoju maslinarstva na području Punta Križe, odati poštovanje i zahvalu onima koji su to prvi počeli a sve s ciljem da se poklonimo njihovom trudu te potaknemo ostale da slijede njihov hvale vrijedan primjer.

MASLINIK BEPA I MENKE MARUŠIĆ

Prvi novi maslinik na području Punta Križe zasadio je Josip Marušić – Bepo, naš vrijedan i radišan čovjek, uz potporu svoje životne družice Menke, bez koje to zasigurno ne bi uspio.

Maslinik su zasadili na Funtani, na parceli veličine 1.100 m², koju je od svojih roditelja, Ivana i Vitorije Galjanić naslijedila Menka, (na toj je parceli nekada bila zasađena vinova loza), te na

susjednoj parceli iste veličine koju su uzeli u najam.

Kada su 1992.g. počeli podizati maslinik obje su parcele bile potpuno zarasle, a sve gromače porušene. Da bi zasadili masline, najprije su posjekli svo raslinje, povadili brojne panjeve, izravnali teren, iskopali rupe za sadnju maslina, podigli sve gromače, na njih zabetonirali kolce i sve zagradili žicom da spriječe ovce a naročito jelene da uđu u maslinik. Samo oni znaju koliko je truda i sredstava u taj posao uloženo.

Tijekom 1992. i 1993. godine, na toj su površini zasadili 110 maslina. Od sorata maslina zasadili su 20% gorkule – oblice, 70% leccina, 10% pendolina te desetak stabala ascolane.

Kako se u blizini njihovog maslinika nalazi prirodni izvor vode, domišljati je Bepo, sproveo cijevi od izvora do velikog rezervoara, koji je smjestio na uzvišenom dijelu maslinika i na ovaj način osigurao dovoljne količine vode za zalijevanje maslina tijekom sušnih ljetnih mjeseci.

Masline uzorno održava, okopava ih jednom ili dva puta godišnje te ih dostatno prihranjuje gnojivom.

Uz pomoć stručnih savjeta naše vrijedne Višnje Morić, redovito provodi zaštitu stabala protiv nametnika, poglavito maslinovog moljca i mušice te urod maslina nikad ne izostaje.

Već nakon treće godine od sadnje, masline su dale prvi urod te su Menka i Bepo već 1996.godine imali nekoliko litara svog maslinovog ulja.

Na njima svijet ostaje - Filip i Sara, unuci Menke i Bepa

Maslinik Serđa Kučić

Od tada urod maslina je svake godine redovit i naši vrijedni Marušići proizvode od 70 do 100 lit. ulja godišnje čime namire i potrebe svoje šire obitelji.

S vremenom je Bepo uočio da su mu masline, zbog svog vrlo bujnog rasta postale preguste i da su krošnje počele ulaziti jedna u drugu pa je prošle godine pristupio postupnom razrjeđivanju stabala.

Položaj na kojem se nalazi ovaj maslinik, vrlo je pogodan za uzgoj maslina, nalazi se u zavjetrini od bure ali ona ipak svojom posolicom oštećuje mlade izboje, naročito talijanskih sorata leccina i pedolina.

Stoga je nakon višegodišnjeg iskustva Bepo uočio da je za naše područje najbolje saditi gorkulu, našu autohtonu maslinu jer je otporna na sušu i zahtjeva puno manje vode od primjerice leccina.

Dakle, mladi, budući maslinari, vjerujte Bepu, on zna šta radi i zna što je maslina. Svojim je upornim radom i višegodišnjim iskustvom postigao da mu masline imaju urod svake godine, čime je na najbolji način, demantirao stare zablude da maslina dobro rodi svake treće godine i uvjerio se da su autohtone sorte najbolje prilagođene našem tlu i klimatskim uvjetima.

Menki i Bepu treba zaželjeti samo puno zdravlja i žutog tekućeg zlata, maslinovog ulja sigurno neće ni ubuduće izostati.

MASLINIK SERĐA KUČIĆ

Na putu koji od Punta Križe vidi prema uvali U1, na otprilike pola puta, s njegove lijeve strane, nikao je prekrasan maslinik, kojeg je ove godine počeo uređivati Serđo Kučić uz svesrdnu pomoć svoje obitelji.

Položaj ovog, za sada zasigurno najvećeg novozasađenog maslinika, vrlo je povoljan jer nije na direktnom udaru bure, a tlo je na većem dijelu, ukupno 5000m², vrlo kvalitetno. Nekada se davno, tu prostirao crkveni vinograd, a dio se kopao tj. sijao i sadio. Ovo je zemljište obitelj Kučić uzela u zakup i prošle godine počela s pripremnim radovima. Gotovo cijela površina bila je u potpunosti zarasla gustom makijom breke, smreke i lajnstika te je najprije trebalo posjeći svo raslinje i iskrčiti panjeve. Potom je teren izravnian i pripremljen za iskop rupa potrebnih za sadnju maslina. Nakon toga, poduzetni je Serđo podigao sve, do tada u potpunosti srušene stare gromače, betonirao na njihovom vrhu vijenac i na njih postavio čvrste i trajne smrekove kolce.

Potom je cijelu parcelu opasao žičanom ogradom visine do 1,8 metara, tako da je na vrlo dobar i siguran način spriječena ulaz jeleni i ovaca.

U prvom je fazi iskopao 250 rupa te na proljeće ove godine posađeno 150 sadnica masline. Pri podizanju maslinika veliku je stručnu i savjetodavnu pomoć Serđu pružila naša Višnja Morić, djelatnica poljoprivredno savjetodavne službe.

Maslinik Bože Biondić

Osim narečenog uređen je pristupni put s ceste do maslinika i na taj način omogućen ulaz u njega s vozilom a u maslinik je provedena i tekuća voda, spojnicom na seoski vodovod.

Na ovaj su način stvoreni svi preduvjeti da se na ovoj lokaciji podigne jedan izuzetno funkcionalan maslinik u skladu sa svim suvremenim agrotehničkim zahtjevima.

Između do sada posađenih 150 sadnica maslina, prevladava s nešto više od 50% talijanska sorta leccina, slijedi gorkula a kao kvalitetan oprašivač zasađeno je i 20 sadnica pendolina. Sve do sada posađene masline vrlo su se dobro primile i dale prvi jesenji izboj.

Nakon ove prve faze sadnje, Serdo za sljedeću godinu planira posaditi još 250 sadnica čime bi ovaj maslinik s ukupno 400 stabala bio u potpunosti zaokružen.

Na ovaj ćemo način u Punta Križi dobiti najveći maslinik na području Grada M. Lošinja, a Serđu moramo odati priznanje što se upustio u ovakav pothvat i pohvalu za do sada učinjeno te mu zaželjeti zdravlje i sreću da započeti posao uspješno nastavi.

MASLINIK BOŽE BIONDIĆ

Božo je Biondić prije pet godina oko svoje novosagrađene obiteljske kuće u Puntinu posadio svojih prvih dvadesetak stabala maslina, koje su već dale prvi plod i kako je to već uobičajno kod svih naših maslinara, zaljubio se u maslinu i odlučio zasađiti jedan novi veliki maslinik.

Na području Funtane odabrao je prekrasan teren, zaštićen od svih vjetrova, na kojem su nekada Lazarići imali vinograd i vrt. Zemlja je tu vrlo dobra, plodna i na njoj je tada, sad već davno, osim grožđa vrlo dobro uspijevao »farmentun« ali i »pomidori« i »malancane«. Kako su jeleni uništili vinograd taj je teren dugo godina bio zapušten i s vremenom zarastao u gustu makiju.

Uz svesrdnu pomoć i podršku svoje obitelji, poglavito supruge Jelice, Božo je prionuo poslu, posjekao raslinje, raskrčio korijenje i panjeve te strojem iskopao rupe. Potom je cijeli kompleks opasao žicom visine 2 metra i pričvrstio ju na jake smrekove kolce. Koliko truda samo da se spriječi jelene da ne uđu u maslinik i unište sav uloženi trud.

Na proljeće ove godine posadio je 85 sadnica maslina, u velikoj mjeri leccina, gorkulu i pedolino kao oprašivač te dvadesetak maslina sorte ascolane, koja daje prekrasan vrlo krupan plod i zasigurno je najbolja stolna sorta. Sve su se sadnice izvrsno primile i lijepo napreduju.

U maslinik je Božo sproveo i vodu koju crpi iz obližnjeg izvora na Funtani tako da je riješio i navodnjavanje sadnica, neophodno u suhim ljetnim mjesecima. Radi ilustracije koliko je na tom terenu zemlja kvalitetna Božo se uvjerio već prve godine, kada je uz masline posadio »angurije« i »milune« koji su prekrasno rodili, a od 13 kg. posađenog sjemenskog krumpira dobio je preko 200 kilograma.

Naš je Božo zainteresiran i za daljnju sadnju maslina, ali s potpunim pravom ističe da je za daljnji razvoj maslinarstva na Punta Križi najveća prepreka prisutnost jelena lopatara jer zbog njih treba maslinike ograđivati žicom visine do najmanje 1,8 metara. Ovaj posao tj. dizanje gromača, ili izrada zidova, kolci ili stupovi te žica iziskuju velika novčana sredstva, koja premašuju troškove uređenja zemljišta i kupnju sadnica tj. udvostručuju iznos ulaganja. Stoga svi zajedno moramo nadležne upitati: »Zašto smo mi, u Punta Križi, na čijem je privatnom zemljištu formirano lovište u neravnopravnom položaju s ostalima i kada je to nepobitno tako, zašto nemamo pravo na pokriće ovih dodatnih troškova?».

Zainteresiranih za daljnju sadnju maslina itekako ima, te bi kao i Božo zasadili još, čime bi priskrbili korist svojoj obitelji ali i široj

zajednici, a ona kao da je u potpunosti izgubila kompas jer znatnim sredstvima potiče razvoj ovčarstva i maslinarstva te ga istovremeno koči i uništava dozvoljavajući lovstvo i uzgoj jelena lopatara.

MASLINIK NIKOLE BADURINA

Iako pomorac, s prebivalištem u Rijeci, gdje živi s obitelji, zov korijena, Punta Križe, rodnog mjesta našeg Mika, uvijek nadjača sve životne probleme i odsutnost.

Redovito je u Punt, uvijek kada može, te je i on, na dvije manje parcele u selu posadio tridesetak mladih stabala maslina.

Miko, još jedan zaljubljenik u masline, pred par je godina iz Cresa, s terena na kojem se gradio heliodrom, u Rijeku prenio nekoliko starih stabala masline i presadio ih u parku pored njegovog obitovišta. Iako stare, prema procjenama, više od tristo godina masline su se primile i dobro napreduju. Prošle je godine Miko creske masline, posađene u Rijeci pobrao, a plodove preradio u tuoriču u Čunskom na Lošinju te u svojem maslinovom ulju blagovao u P. Križi i Rijeci Nesvakidašnja je to i zadivljujuća »maslinska kombinacija«.

Novoposađene sadnice u Punt dobro mu napreduju kao i stare u Rijeci, gdje je oko njih uredio prekrasan park te od Turističke zajednice Grada Rijeke dobio nagradu za najuređeniji okoliš zgrade u Rijeci.

Miku mirno more, a po povratku u Puntu želimo mu još mnogo posadenih maslina i potom dobar urod.

Priredio: Ljubo Galjanić

Mikove masline u Rijeci

GUORKULA – KRALJICA MEĐU MASLINAMA

Kao što se sa sigurnošću nikada točno neće utvrditi koliko je stabala maslina u povijesti raslo i rodilo na lošinjskom arhipelagu, tako se ni precizna zastupljenost pojedinih sorti ove plemenite vočke ne može u potpunosti odrediti.

Suvremena nauka, uostalom, ni do danas nije utvrdila točan broj sorti maslina na području hrvatskog dijela Jadrana iako su marni stručnjaci izdvojili oko 40-ak raznih sorti. Osim toga, poznato je da se iste sorte u različitim krajevima jadranskih otoka i priobalja, pa čak od naselja do naselja udaljenih samo par kilometara, nazivaju različitim narodnim- lokalnim nazivima, što još više otežava selekciju i klasifikaciju.

Na području Lošinja i najjužnijeg dijela Cresa od pamtivijeka rastu tri osnovne sorte kultivirane – pitome masline (*Olea europaea sativa*) a to su gorkule, starovjerka i istrijanka te je na cijelom području otoka zastupljena divlja maslina (*Olea europaea oleaster*).

Prvo pisano djelo o lošinjskim sortama maslina napisao je profesor Carlo Hugues, 1902. godine, u to vrijeme direktor Poljoprivrednog instituta Istre

u Poreču. U ovom je djelu opisao sorte Istre, Cresa, Krka i Lošinja. Autor navodi da je u to doba na Lošinju gorkula zastupljena s 90%, a na starovjerku i istrijanku otpada po 5% ukupnog maslinarskog fonda.

Danas, prema slobodnoj procjeni ovi se odnosi mogu prihvatiti kao točni uz pretpostavku da gorkula ipak ima nešto manji udio zbog pojave sadnje slivnjače na području Nerezina između dva svjetska rata te unosa novih uglavnom talijanskih sorti, a pretežito leccina i pendolina u posljednjih dvadesetak godina.

Gorkula je naša najbrojnija i najvrednija sorta i možemo je sa sigurnošću smatrati kraljicom među maslinama, ne samo na Lošinju, već na čitavom prostoru našeg dijela Jadrana.

Mi ju nazivamo guorkula, dok se u hrvatskom jeziku udomaćio njen naziv oblica. Na Jadranu ona ima još oko tridesetak sinonima. Kakvih je ona osobina lako ćemo saznati već i površnom jezičnom analizom korijena riječi koji čini njen naziv, primjerice u Cavtatu – balunjača (vela kako balun – lopta), u Makarskoj – našinka i krupnica (naša i krupna), na Hvaru – naša, na Braču –

domaća i velika, od Šibenika do Zadra – orkula, na području Crikvenice – torkula debela, u Istri – orkula i debela a na Krku – debela i lošinjska, pa je lako zaključiti da je u davnoj prošlosti na Krk prenešena s Lošinja.

Zanimljivo je da gorkulu spominju već u antici ondašnji najpoznatiji pisci kao Vergilije, Plinije i Paladije nazivajući ju Orchis, Orcas ili Orchades. Već u to doba bila je vrlo cijenjena te Plinije navodi više praktičnih savjeta za maslinare napominjući da ju treba brati čim počne jesen jer je mekana pa ju mušica brzo napada i ona od toga otpada na tlo, da je najbolja za jelo ako se zelena stavi u rasol te da je njeno ulje to bolje što je plod zeleniji.

Dr. Carlo Hugues ju opisuje talijanskim nazivom *Oliva orcola di Lussino*, odnosno hvatskom istoznačnicom lošinjska orkula ističući da je na području njegova istraživanja (Istra i Kvarner) u velikoj mjeri prisutna na Lošinju a da se u malom opsegu uzgaja na Krku te u Istri samo na području Motovuna.

Što se podrijetla gorkule tiče i među najeminentnijim znalcima postoji razmimoilaženje i javljaju se dvije temeljne dileme. Dok jedni tvrde da je ona izvorno grčka sorta te da su ju stari Grci prenijeli na Jadran, drugi elementni maslinarski stručnjaci tvrde da je gorkula hrvatsko – jadranska autohtona sorta i činjenično dokazuju da su ju uzgajale i civilizacije koje su nastanjivale naše područje prije Grka i Rimljana, tj. poznavali su ju još Iliri i Rimljani.

Vrijeme i daljnja istraživanja utvrdit će tko je u pravu a mi samo možemo zaključiti da je fascinantno kako je ona toliko dugo razdoblje opstala i izdržala. Zsigurno je da je u tome uspjela ponajviše zbog njenih izuzetnih vrlina od kojih su najizraženije njena prilagodjenost našem podneblju i klimatu, odnosno njena otpornost na vanjske nepogode i neke od bolesti koje napadaju maslinu (paunovo oko i rak masline). Gorkulu ponajprije odlikuje velika

rezistentnost na posolicu koju donosi bura i izdržljivost na sušu.

Već ranije narečeni dr. C. Hugues još je prvih godina xx. stoljeća napisao: »Dobro uspijeva među kamenjem, dobro podnosi sušu, a otpornija je na štete od vjetra od svih drugih sorti, dapače, na vjetrovitom mjestu bolje rodi«.

Plod gorkule je krupan, okrugao s ljubičastom i sjajnom kožicom a koštica okrugla. Dozrijeva rano, već u listopadu i oduvijek je služila za jelo kao i za proizvodnju ulja koje daje s randmanom i preko 20%. Stablo joj je relativno visoko dok su bočne grane blago spuštaju. List joj je tamnozelen s gornje strane a sivo zelen a donje.

Ulje joj je visokokvalitetno, vrlo ugodna mirisa i zlatne boje. Nećemo pogriješiti ako ustvrdimo da je gorkula najprirodnija za naše područje i valja ju nastaviti saditi. Njena povijest i njena višeljerna prisutnost na Lošinju i južnom dijelu Cresa najbolji su temelji za ovakve tvrdnje.

Međutim, kao i sve na ovome svijetu i ona ima mana, a najveća joj je neredovita rodnost i nemogućnost samooplodnje, što su naši preci očito vrlo dobro znali te su uz svakih desetak gorkula obavezno sadili po jednu starovjerku ili istrijanku (koje su dobri oprašivači) ako u blizini nije bilo samonikle divlje masline.

Danas za neredovitu rodnost gorku-

Gorkula na I podanku uz cestu

le ne možemo samo nju optužiti. Uostalom, ta se pojava događa i kod ostalih sorata, kako naših samoplodnih tako i kod, nažalost u novije vrijeme, sve popularnijih talijanski sorata a pojava nerodnosti najveći je i još uvijek neriješen problem i najnaprednijih maslinarskih zemalja kao što su Španjolska, Italija i Grčka. Prema kazivanju naših starih iskusnih maslinara za uspješnu oplodnju osim oprašivača (za masline koje nisu samooplodne) vrlo je

bitna kondicija – »forca« stabla ali je još važnije da u vrijeme cvatnje i oplodnje (prva polovica svibnja) ne pada kiša i da nema rose – »neka ne dažji i da su jutra bez rose« te sa puše lagani povjetarac – »neka ni bonaca ni juaki vetar nego malo bave«.

Moj savjet kako u velikoj mjeri spriječiti neredovitu rodnost gorkule, temeljem na skromnom teoretskom znanju i na mnogo više praktičnog iskustva, vrlo je jednostavan – dajmo joj dovoljno hranjiva, vode i pomladimo ju pa će roditi svake godine. Budimo prema gorkuli poštteni i realni, osvrnimo se oko sebe i lako ćemo uočiti da je preko 80% stabala gorkule davno prošao starosnu godinu programiranog roda, a da o obradi tla pod njom, gnojidbi ili navodnjavanju ni ne govorimo. Stoga nije teško zaključiti da je danas najveća i najteža bolest gorkule (nažalost i ostalih autohtonih sorti) upravo njena starost i zapuštenost.

Da je nekada ustrajno i obilno rodila dokaz je činjenica da je samo na lošinjskom arhipelagu do ne tako davno uspješno radilo čak dvadesetak mlinova, a prema brojnim kazivanjima »delali su otubra, novijembra i do Božića, svaki dan van nedeje, od jutra do kasnoga škura i po cijelu nuoc a kada bi dobro rodila tuorići su dimili i jenuara a bilo je godišć kada se je mlelo i februara«.

Gorkula prva na II podanku, najviše dala 50 kg

SMOKVA

Domovina smokve je Mala Azija, predjele Sirije i Palestine. Potom se rasprostirala po cijelom Mediteranu. Na našem je otoku, pa tako i u Punta Križi, smokva uz maslinu i vinovu lozu bila hraniteljica bez koje se gotovo nije moglo opstati.

Zasebnih nasada smokve nikada nije bilo već je ona rasla uz ostale poljoprivredne kulture, po vrtovima, uz vinograde, pored maslina i na pašnjacima. Nikada nije tražila neku veću, posebnu njegu. Uspijevala je na slabo hranjivom tlu, pogoduje joj čak i ljetna suša, a voli blagu zimu. No, ipak joj treba posvetiti dužnu pažnju, odrezati joj suhe grane, pod njom očistiti korov, naročito »ostrugu«.

Smokva ima više vrsta, a na području Punta Križe najzastupljenije je pet sorata koje se nazivaju - Karkinje ili Crijeske, Belice, Petrovke ili Čarne smokve, Crnjivke i Zimnice. Od ovih sorata najzastupljenije su Karkinje i Belice.

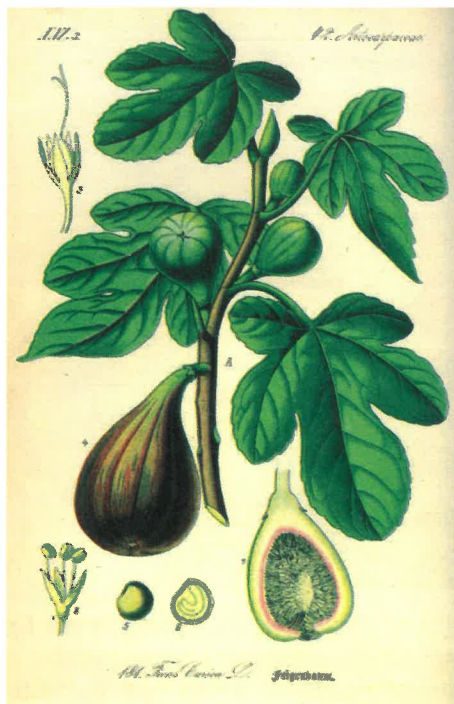
Karkinja je smokva žutozelene boje izvana, a crvene iznutra. To je najvrednija sorta, vrlo dobra za jelo i izuzetno slatka. Kod branja treba paziti da se ubere s »jalcem« - peteljkom, da se ne ošteti, što je vrlo važno kada se koristi za sušenje.

Belica je najslađa smokva, dobra za jelo, a koristi se i za sušenje pri čemu ju prije sušenja treba rasjeci napola tako da se na jednom kraju drže korom. Ovako sušene smokve zovu se »palušići«.

Petrovka, ili kako je mi još nazivamo čarna smokva, kao i Belica sazrijeva koncem »pomajića« - lipnja za »Petrovu« - blagdan Svetrog Petra i Pavla, kada daju prvi, vrlo ukusan plod. Taj se plod naziva »cvetki« i on se jede samo svjež jer nije pogodan za sušenje. Drugi plod Petrovke i Belice daju već početkom »agušta« - kolovoza.

Sušenje smokava

Smokve se suše na napravi koja se naziva »barac«. Izrađen je tako da se sa strane, po dužini postave dvije duge »štuange« - gredice, koje se polože na poprečne »kuolčice« - tanje kolce a po dužini na ovako omedenu površinu prekrije se »stuorić« - tanka trska. U Puntima se za ovu namjenu najviše koristio »koromač« koji naraste u obliku visokih tankih šiba sličnih trsci. Na ovaj način se napravi svojevrstna prostirka od šibla koromača a poprečno se postavi još i drugi red »kuolčići« te se sve dobro zategne i veže špagom.

Na čelo »barca« s jedne i druge strane postave se po jedna »štropnica« - rašlje na koje se postavi još jedna »štuanga« koja služi za postavljanje cerade, koja se postavi u obliku šatora iznad »barca« a služi za zaštitu smokava od kiše ili noćnih rosa.

»Barac« može biti, prema količini smokava koje se suše, dugačak 2 do 4 metra a širok od 1 do 1,5 metara. Izdignut je iznad tla oko jedan metar i položen na četiri do šest »štropnica« te se smješta na najsunčanija mjesta, obično na »zidine« ili »menike« da se smokve što brže suše.

Smokvenjak

Kada se smokve osuše na suncu, najprije se razvrstaju po veličini. One manje uspjele (ali ne manje vrijedne) izdvajaju se te samelju u ručnoj mašini za mljevenje mesa. U tako dobivenu samljevenu smjesu dodaju se sjemenke od koromača radi dobivanja što bolje arome, a potom se radi smokvenjak. Uzme se oko 1 do 1,5 kg samljevene mase te se istu mjesi rukama koje se uvijek navlaže domaćom rakijom. Kada je smjesa dobro izmiješana, formira se karakterističan konusni oblik smokvenjca - »na pinčok«.

Tako dobiveni smokvenjak vrlo je dobar i ukusan ali se ne koristi za jelo odmah već se čeka prve zimske mjesece »neka se štajuna« i tada se reže na kriške - »fetice«. Za djecu je to bila najveća poslastica a stariji su ga jeli te u večernjim satima zalijevali gutljajem rakije.

Karpanac

Karpanac se ne radi od »karkinja« koje se cijele suše već od »belice«, prethodno osušenih na »barcu« i raspolovljenih tj. pre-rezanih napola - »polušići«.

Izrađuje se u zasebnoj posudi - zdjeli koja se izrađuje od drva koje se izdubi i naziva se »čaćica«. »Polušići« se slažu u »čaćicu« lagano obloženi sokom od grožđa. Svaki poslagani sloj snažno se pritišće da što bolje prionu jedan uz drugog. Po završetku oblikovanja »karpanac« poprimi oblik velike i debele pogače - »pince«.

»Karpancem« se častilo goste za velike blagdane i koristio se u obitelji prigodom raznih fešti.

Spremanje smokava

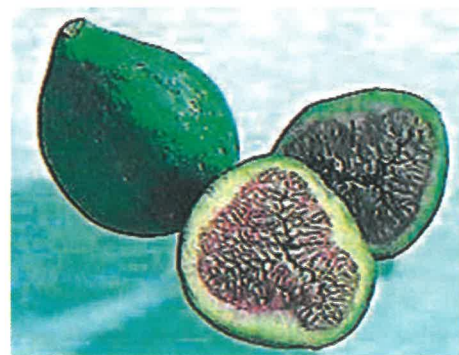
Osim »karkinja« koje su se mljele i od kojih se izrađivao smokvenjak, one veće, ljepše cijele osušene (s peteljkom) spremale su se u velike drvene sanduke - »škrinjne«. Najprije bi se na dno škrinje postavio sloj lišća od »javorike« - lovora a zatim sloj cijelih suhих smokava te potom opet sloj lovora te se tako nastavljalo dok je smokava bilo ili dok bi se napunila škrinja.

Pri kraju slaganja, djeca, bi golim ali čistim nogama gazila - »mastila« da se smokve što više slegnu. Ako bi pri vrhu škrinje ostalo slobodnog prostora, iznad poslaganih smokava slagali su se smokvenjci i karpanci.

Smokve bi se počele konzumirati početkom zime, kada su već bile »štajunuan« i kada bi se sušenjem prirodno prikriale tankim slojem bijelog šećera tj. kada su bile »cukaruane«.

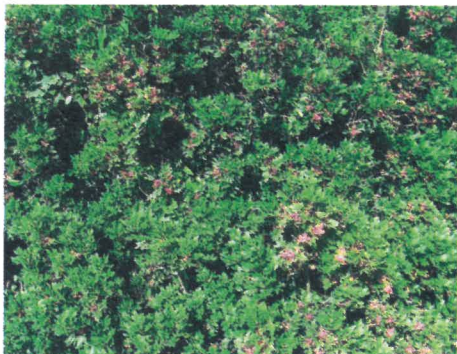
U hladnim zimskim jutrima, odrasli bi muškarci, prije odlaska na posao, uz pregršt suhих smokava, rado srknuli »bićerin« rakije, a ako bićerina nije bilo pri ruci, pote-gli bi iz boce - »z botije na dušak« po koji »žluk«.

Ivan Lovrić

LAJNSTIK - TRŠLJA

Pistacia lantiscus

Lajnstik, je grm, izuzetno rasprostranjen, naročito na južnim dijelovima otoka Cres i Lošinja.

Za njega se bez puno razmišljanja može reći da nema baš nikakve uporabne vrijednosti, te da samo čini štetu, poglavito zato što se vrlo brzo širi, zauzima nove terene, naročito pašnjake, koje zarasta i pretvara u šikaru, te stoga na tim zemljištima ima sve manje trave. Ovčari to dobro znaju. Ako se grm lajnstika posiječe, on odmah, već u prvoj godini, na proljeće i jesen baci mladice visoke i do metra visine a u 4-5 godina opet prekrije gotovo istu površinu, gdje opet pod njim nema trave.

Ovce ga ne jedu ili pojedu samo vršak mladog izboja, a ako su jako gladne, te osim požara nema »neprijatelja«, iako vatra uništi njegov nadzemni dio, a on žilav i izdržljiv, baš kao naš »šlovek z škoja«, opet, za razliku od primjerice smreke ili breke, već prve godine iz korijena »hara« ponovo raste. Uništiti ga se može jedino vađenjem njegovog korijena odmah poslije sječe.

Nekada lajnstika nije bilo ni poblize kao danas. Neupućeni će se upitati kako je to moguće kada smo ranije iznijeli tvrdnju da nema nikakve uporabne vrijednosti. Ne tako davno lajnstik se koristio u mnoge, danas gotovo zaboravljene svrhe, od kojih ćemo neke navesti.

ZA PALIT JAPNENICE – KAO POTPALA PRI PROIZVODNJI VAPNA

Svugdje na Cresu i Lošnju gdje je bilo kamena i šikare proizvodilo se vapno – »japno«

I mnogi su, a naročito žitelji Punta Križe od te proizvodnje dobivali pokoji novčić, uvijek dobrodošao u siromašnom seoskom domaćinstvu. Japnicu se, ovisno o njenoj veličini ložilo i do 7 dana a za

potpalu se nije koristilo ogrjevno drvo (crnika) koje se prodavalo, već se ložilo drvom loše kvalitete a ponajviše grmljem makije, dakle upravo lajnstikom ali i mirtom, brekom, smrekom i ostalim samoniklim drvenastim dijelovima grmlja. Najviše se za ovu svrhu sjekao lajnstik i iskopavao njegov korijen »harići« i tako usput čistio pašnjak. Od posječenih dijelova radili su se ogromni zavežljaji – »brenca«, na leđima ili na tovaru nosili do japnenice koja se danočno ložila, dok se kamen, naš vapnenac, ne bi pretvorio u mliječno bijelo vapno, koji se onda prodavao kao »živo« ili »gašeno«. Vapno se koristilo pri građevinskim radovima, te za bojenje zidova u kući čime se ujedno vršila dezinfekcija kućnih prostora.

ZA CVIJETNE ARANŽMANE – »ZELENO ZA GROB«

Uz cvijeće koje se redovito stavlja na naše grobove, nekad kao i danas, radi aranžiranja treba staviti i zelene grančice raznog bilja.

Također pri aranžiranju i izradi vijenaca uz cvijeće lijepo pristaju isprepletene zelene grančice. U ovu svrhu idealan je lajnstik i nema ljepšeg i dugotrajnijeg buketa, aranžmana ili vijenca izrađenog od mladih jednogodišnjih grančica lajnstika. On je izuzetno otporan, postojan i dugotrajan, pun eteričnih ulja i naročito u vazii na grobu, iako izložen suncu i ostalim atmosferskim utjecajima zadržava svježinu i svoju prekrasnu sjajnu tamno zelenu boju više dana.

Stoga potrudimo se, uzmimo voćarske škare, odrežimo mlade grančice lajnstika i uz cvijeće napravimo buket za naše drage kojih više nema, u spomen na sve njih, sjećajući se riječi naših nona: »Ala, hodi populne nabrat zeleno od lajnstika aš ću zutra jutro puoč kambjat boke na grobu«.

ZA BOJENJE MREŽA – ZA MREŽE TINTAT

Nekada su se ribarske mreže izradivale od pamučnog konca, te su bile vrlo podložne truljenju, jer su naravno, uvijek bile mokre, vlažne i pune soli.

Jedini način da se mreže od tog materijala sačuvaju, učine dugotrajnijima, bilo je da se umaču u posebnu tinkturu – da se »tintaju« u tekućinu tj. u vodu u kojoj su se

kuhale sitno nasjeckane grančice lajnstika.

Nakon što bi mreže, do tada svijetle, gotovo bijele boje, odstajale neko vrijeme u takvoj tekućini, postale bi tamnosmeđe boje. Na ovaj bi način mreže trajale puno duže te poprimile boju, koja ih je ribi činila neoučljivom, za razliku od ranije svjetlije koju je riba mogla uočiti i samim tim izbjeći.

KAO HRANA ZA SVINJE – »ZA PRASCA«

Već u ranu jesen, višegodišnje grančice lajnstika daju plod, sitne bobice, ne veće od zrna riže, koje su najprije tamnozeleno, potom crvenkaste boje, a kako se približavaju hladniji dani, postaju sve tamnije, gotovo crne.

Te plodiće ovce rado jedu a ključaju ih i ptice, naročito kos i fazan. Nekada ranije, kada je naš otočanin iskorištavao baš sve što mu je priroda podarila, ti su se plodovi brali, obično su to činila djeca, na način da bi sjekli vrhove grana lajnstika na kojima je bilo plodova, potom slagali grančice u zavežljaj »brijenčiče« te ih nosili kući. Koristili su se za nadohranu svinja, koju je gotovo svako domaćinstvo imalo pored kuće u svinjcu – »kocu«. Vladalo je uvriježeno mišljenje, a praksa je to i potvrdila da svinja, po našem »prasad«, jedući plodove lajnstika vrlo lijepo napreduje.

Stoga na kraju, što nego zaključiti da je lajnstik, grm danas bez ikakve vrijednosti, koji zarasta pašnjake, guši travu i samo povećava opasnost od požara, imao i te kako značajno mjesto u ondašnjem načinu življenja te bio iskorištavan u velikoj mjeri. Zašto se danas ne bi koristio? Barem na neki od opisanih načina.

Ljubo Galjanić

SJEČA ŠUME 1935. GODINE U PUNTI KRIŽA

Pod ruke mi je prišla lišta ot permeši za sijeć darva vav Punte Križa kua je imela šesnaest jimen. Sve skupa je bilo rišervuano pijetmijuaričetirestuoidvajset kvintuali, ma se ne znua koliko je veramente bilo posečeno. I to prez »feudi« Parhavac (Mitis) i Gradac-Lusare (Lemešić).

Srednja starost boška za seć je bila okol dvajset godišć, od najmlajega ot četarnajst do najstarejega ot dvajsetitri leta. Sve je

dipijendilo kede se bošak nahajual. Boje darva bi se prodalo a taniš za doma, karbun ol japnenicu forši. Magari je ot ove lište pasalo sedandesijet godišć, verujen da stareji Puntari pametiju onih ki su za pišeni. Zato sen mislel da bi uov dokumijent mogal pomoć nuac još česagot od življenja »na zarogu«

Julijano Lišandrof

Puntarocce - Comune di Neresine -

I sottoscritti fanno domanda onde avere il permesso di tagliare legna per l'anno 1935-1935

<i>Nome e cognome</i>	<i>Località</i>	<i>età del bosco</i>	<i>quantità in osservaz</i>
1. Muscardin Domenico di Domenico	Midosan	anni 19	q. 700 di propria
2. Bulcarich Giovanni di Giovanni	Pexhi	anni 20	q. 150 idem
3. Cucich Antonio fu Domenico	Potoci	anni 18	q. 70 ..
4. Badurina Giuseppe fu Gin.	Lussari	anni 18	q. 400 ..
5. Bracco Giovanni fu Simone	Miclosan Paolo	anni 20	q. 400 ..
6. Valentin Antonio da Cherso	Agrade	anni 20	q. 500 a mezzo del bravo Bracco
7. Rucconich Paolo fu Paolo	Valicev	anni 17	q. 70 di propria
8. Zorovich Antonio Sabina	Podaj - Anoraj	anni 23	q. 700 di sua prop.
	Agraja Anoraj	anni 23	q. 300 di sua prop.
9. Luccich Antonio Francolin fu Franco	Miclosan e sotto il monte di Neresine	anni 20	q. 200 di sua prop.
10. Badurina Giovanni fu Giuseppe	Lussari - Lussina e Lussaf.	anni 20	q. 500 di sua prop.
11. Bracco Maximiliano	Mustovich Anoraj	anni 21	q. 400 di sua prop.
12. Cusmenich Giovanni Jan	Scarige Luog	anni 18	q. 200 di sua prop.
13. Logarini Giovanni di Domenico	Potoci	anni 19	q. 200 di sua prop.
14. Malurich Nicolo di Domenico	Targoraj	anni 20	q. 150 di sua prop.
15. Florich Andrea di Antonio	Nonimmo	anni 14	q. 200 di sua prop.
16. Roncicci Valentino	Carbalis - Pavinis	anni 16	q. 200 di sua prop.

ČE SE OD SMREKE MORE UDELAT

Smreka je naše darvo kuo ni bilo za goret, od smreke se nisu delali faši, ni ju se duperalo nanke doma za goret a ni bila ni za ju prodad.

Ma loštešo je bila od koristi i duperala se je za sila stvuari udelat. Ponajveć se od smreke, posečene va štajunu, po zime i va stvaron mesecu, delalo lese, kučice, kolci, barkjuači a duperala se je i za japnenice palit.

Danaska kada se sve to sila malo dela, ol se više nauke ne dela, smreka je koliko češ. Kako se ni ograjice više ne tijende, smreka se je naplodila na sve buande i raste svagdere, pa je od nje više škode nego koristi. Po ograjicah, zaruašćenih od smreke, ni trave ni, aš ju ona duši a smreka je i veli perikul zavuol ognja, ponajveć po letu, aš ko se česagod važge, ona gori kako slama.

Forši ovako, kako je danas nijeće za vavek ustad, ufan se da će nas bit više ki ćemo kampanju tijendit, ofce puast, lese delat a kigot će se i neš novoga domislet za smreku korisno duperat.

Kuraja da ovako mislin i da se tomu ufan, dual mi je dobar, vriedan i invenutož šlovek, ki ni zis Punte, ma već više godišć po Punte seče darva ol za drugih čisti ograjice.

Uon se zove Martin Ramljak, dela vaf Šumarije i živi vaf Lošinj, a z'pilu dela boje nego meštar z'lapišon. Na svoje oči sen videl, kako je na Gramožju, za jenu žurnuadu posekal i hitil na kupi siguro više od 70 kvintuali darf, rekli bi danas po modijernu 12 metri faši.

Prije nego će puarti doma zeme nekoliko bokuni darf od

smreke, ku poseče na mestu i kua ga zapjažua i onda doma na dvoru oguli koru. Od toga darva od smreke dela svakakove stvuari: stoli, buanci, buluanče, juarulice za ruožice, barkijuači za vuaži od ruožic na njih obesit i ki znua će sve još.

Tako Martin, čisti ograjice i kako pruavi umjetnik – meštar od smreke dela svega će okuri i će se od koristi more udelat.

Forši je i ovo jedan muod da od smreke i danas bude nekakove koristi, aš kako vidite na fotografijah, Martinov je posal lijep i koristan, sigur sen i ekološki a ki ne bi vojil vaf svojien vartu ol dvoru imet ovako lijepi banak, buluanču, juarulu ol barkijuač.

Ljubo Galjanić

Naše »kanconete« doživjele prvo izvođenje

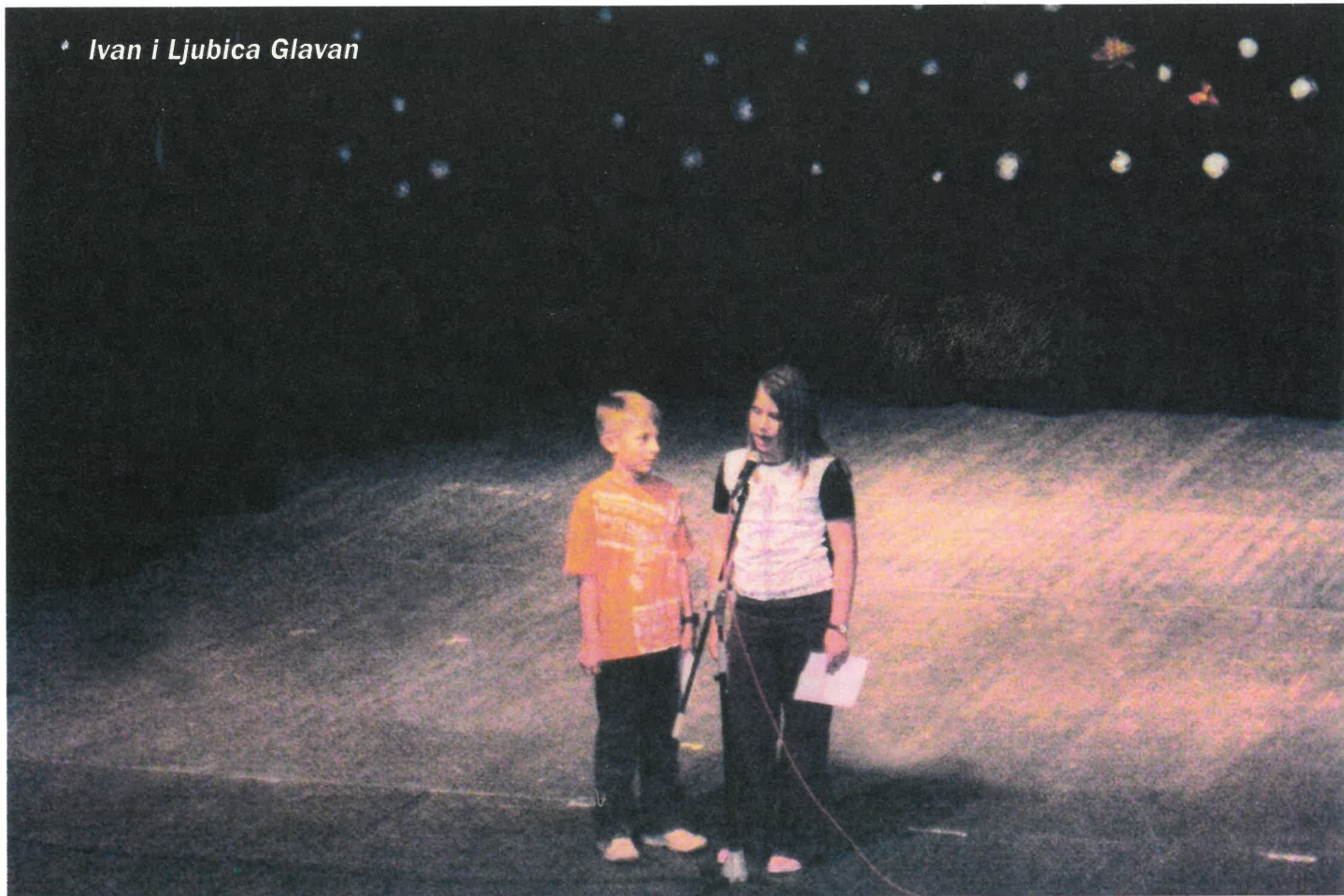
Povodom dana Osnovne škole »Mario Martinolić« dana 19. 05. 2005. godine na završnoj priredbi u kinodvorani, njeni su učenici izveli prigodan program.

Između izvedenih točaka programa ove svečanosti bile su i recitacije pjesama napisanih na našem puntarskom dijalektu, »Maniještra« i »Tuje smokve«, autora Ljuba Galjanića tiskane u

prvom broju »Puntarskog fuoja«, koje su izveli brat i sestra Ivan i Ljubica Glavan.

Oboje zaslužuju sve pohvale za njihov nadahnut i simpatičan nastup, a pohvale treba uputiti njihovij majci Terezi Glavan i učiteljici Josipi Škapul, koje su im pomogle u pripremi recitacije.

• Ivan i Ljubica Glavan

Punta Križa

Malo selo na kraju otoka Cresa, svo je u zelenim šumama crnike, borova i maslina. Osim lijepih šuma Puntu okružuje plavo, modro more bogato ribom. Centar krasi mala crkvice. Oko nje nalaze se mnoge kućice. To malo selo najljepše mi je ljeti u sumrak. Tada mrak pada polako i zamrači sve. Punta izgleda kao mali biser u cijeloj šumi. Izgleda kao da su svi utonuli u san, ne čuje se lavež pasa, niti pjev ptica. Sve je tako mirno.

Ema Galjanić

Školski rad na temu – »Putopisne crtice«
Učenice 8.e razreda Osnovne škole »Mario Martinolić« - Mali Lošinj

Poruka sadašnjim i budućim generacijama Puntara

*Moćno bistro plavo more
Šumovito vječno zeleni brjegovi
Cvjetne zelene doline i poljane
Beskrajno bistri nebeski svod
Obasjan jarkim sunčanim zrakama
Čisti opojni zdravi zrak*

*Izvor su zdravlja ljepote i radosti
Nek sadašnje i buduće generacije
Čuvaju, njeguju i oplemenjuju
Ovu predivnu neponovljivu ljepotu*

*To je uvjet zdravog i sretnog
Opstanka ljudskog roda*

PUNTA KRIŽA

O PUNTA KRIŽA ZA TOBOM ČEZNEM
U TUĐEM SVIJETU GDJE ŽIVIM JA
MASLINE STARE POD ZRELIM PLODOM
SNOVI SU MOJI UZ BIJELI ŽAL.

PITKA JE VODA IZVORA TVOG (FUNTUANA)
MIRISNOG BORA PREPUN JE ZRAK
VEDRO JE NEBO JUTARA RANIH
A MIRNO SE SPUŠTA VEČERNJI MRAK.

U TEBI PJESMA ČESTO SE ČUJE
MILINOM SVOJOM PROLAMA ZRAK
A TVOJE NOĆI UVIJEK SU JASNE
U TUBINI DANI ZA ME SU MRAK.

ČESTO SE PITAM U JAVI SNOVA
DA'L ĆU TE OPET VIDJETI JA
RIJETKE SU SUZE U OKU MOME
A'L JECA MI SRCE ZA TOBOM ZNAJ.

NEKA JE NEBO NAD TOBOM VEDRO
A MORE PLAVO UZ SUNCA SJAJ
DA USNE SVAKOG PUNTARA KAŽU
PUNTA TI SI ZEMALJSKI RAJ.

BLAŽ LOVRIC - BIDI

BESEDA

Pišimo ono će mislimo,
Pišimo ono će povijedaju.

Dokle šlovek
Misli i dela
Dokle život diše
Šlovek piše.

Če da se napiše
Ono će je vrijedno bilo
A čega više ni,
Ono mimo čega pasujemo
A će ne vidimo.

Pišemo će je sada
Pišemo ono će nan na pamet pada
Za pokle i sada.

Pišemo kada se neč
Lijepoga dogodi
Ili kada nan neč v nuopak hodi.

Ne pišemo će bilo
Već će je sarcu milo
Da bi nam boje bilo.

Beseda je zarcalo duše
Nešega trajanja
Na ovuon škoju.

Marući Toić r. Badurina

KE BALA

Napil sen se fčijer vinina
v'oštarije u Dumina

Polokal sen vraga i puol
v'glavine mi vela buol

Sitra mi se sve pari
da pit z'ame više ni

Ma pasat će i uof duan
bit ću zutra ja refuan

Nis ja pil šetemuanu cijelu
sebotu ćapual opet balu velu

Če vero tako ću ja cijelo življenje
po'starost Boga pitat za proščijenje

Ljubo Galjanić

PUNTO ZELENA

Punto moja
Vojin te ja
Sva si mi ti
Va lipoti
Sva si mi ti
Va kolura tri
Parvi je tvoj bošak zeleni
Drugi tvardi kamik bijeli
Treti pluavo naše muore
I nebo tvoje visoko gore

Ma najveć si ti zelena
Punto od Boga stvorena

Zelene su smreke
Komorike i breke
Sve tvoje čarnike
Dupci i planike

Lainstik jasen i slivić
Murta ,vrijes i pokrivić

Zelena je barnijestra, tetevika
Tarnulić, maslina i javorika

Sva si ti Punto vavek zelena
Dofin su ti gadi bez veleni

I za sva leta ka su nan sprijet
Ustan mi zelena još mijuar lijet.

Ljubo Galjanić

PUNTO MOJA

Na buru UI
vaf njemu mul
Vaf Funtuane voda
na Lunsarah darva
Na Koluortu porat
Opatija za zorat
Na Smrijeću stuan
više ni ruvinuan
Garmožaj, Loze
pomoz nam Bože
Marinska, Banuat
za dušu kuntentat
Bokinić, Lučica
plavaju dica
Vaf Peski i Mikložuan
svaki je inamoruan
Matualda, Drakovac
Murtovnik, Parhavac
A ti Andreja Svijeti i Ivane
daj da vjtro usvaki Puntar ustane

Ljubo Galjanić

PUNTA VAF SNU

Kada nis ja f'Punte
fali mi ona
zatvorin oči
vidin ju ja
Crijekvu na sred
na buru Varoš
Punto moja
vojin te još
Kučice muale
još manje štale
uski putići
čavjeni putići
Drite stazice
muale lešice
marguari,koci
lese, dolci
Guštijerne , groti
poduanci, varti
gromače, menici
ti silni kamici
Čarnike, smreke
komorike, breke
bošak te okluapja
kako suze kapja
ofce bleju
juanci teku
na mala na
žene zovu
muži seku
gone darva
z japnenice dim
kako s palka
I tako Punto obuajden te svu
vidin te lijepo va mojen snu.

Ljubo Galjanić

Uspomena na djetinjstvo

Baldarine moj zeleni, uvalico mila
Još kada sam dijete bio draga si mi bila
Koliko se puta kupah u tvojim vodama
I mekano dno ti gazih malenim nogama.

Kad smo ja i moja braća još maleni bili
U jatu smo poput ptica k tebi dolazili
Divili se gledajući tvoje mirne vode
Čudili se račićima kako po dnu hode.

Kupati se znali jesmo na sate i sate
I lovili glavočiće i tuć amburate
To je za nas onda bilo veliko veselje
Jer ko djeca ne imasmo neke velike želje.

Imali smo brodić mali, na njem flok i jidro,
I još k tome od olova jedno malo sidro.
Vješto smo ga puštat znali i pratit u hodu,
Ne mareći da nam ježi gole noge bodu!

Gradili smo brodić sami jer i to smo znali,
Pa bi često po valicama s njime bordžžali.
Gledali ga zadivljeno kako se žbanduje,
Očekujući svakog časa ono najhuje.

Gledali smo kako jure hitro kao ptići
Iz valice prema vani crni refulici.

Kad bi sreli jedro malo na nas bi nasrnuli
I ponekad mali brodić naglo prevrnuli.

Od crkvice prema moru, na pola delnice,
Još i danas stoji rupa od Morićevice.
Ta je rupa za nas bila veliko strašilo
Iako Morićevice nikad nije bilo!

Pričalo se da je unutra neka strašna žena
Da imade duge nokte i da je zelena.
Da pograbi djecu malu pa ih grebe i tuče
I onako izmučenu u rupu odvuče!

Da u rupi loži vatru koja blago dimi
Pa kroz nju na djecu vreba i ljeti i zimi,
Kad ugrabi koje dijete dimom ga uguši
I dok ga na žaru peče mirno lulu puši...

Kad bi došli blizu rupe svi bi potrčali,
Pa bi najzad zadihani na obali stali,
A tada bi sestra Jelka mucajući rekla:
Znate da je ona štriga baš za manu tekla.

Ša strahom je mi slušamo kako je to bilo
Sretni što se nešto gore nije dogodilo,
I to što nam sestra reče to i danas važi
Jerbo treba poštovati divne dječje laži!

Još i danas kad pomislim na te divne dane
Iz oka mi svaki puta koja suza kane!
Gdje su braća kud su sestre, gdje je brodić mali,
S kojim smo se tako lijepo zabavljati znali.

Ostali smo ja najstariji i najmlađi Ive,
Koji ono lijepo pjeva da mu se svi dive
Ostali se razidoše bilo kuda koji,
A u našoj staroj kući nitko već ne stoji....

Pomriješe nam roditelji, kuća osta sama
U njoj više svjetla nema nego vlada tama.
Na ognjištu vatre nema, ono sjedi vlažno
Nigdje nema žive duše: sve je tužno, prazno...

Oj, Lusare moje stare gdje se ja ne rodih!
Al najljepše moje dane oko vas provodih...
Još se sjećam kako se tamo s majkom molih
Bogu
Neka kaže tko što hoće, ja bez vas ne mogu!

Još i danas vrlo često ja dolazim k vama
Sjednem tamo gdje je znala sjedit moja mama...
Obilazim šume i staze gdje sam kao dijete
Hvatal ptiće, te su meni uspomene svete.

Josip Badurina, P. Križa 1975.

SPONZORI

»PUNTARSKOG FUOJA 2«

LEO-COMMERCE d.o.o. - Rijeka

UDRUŽENJE OBRTNIKA CRES-LOŠINJ

A/C BALDARIN d.o.o. - Punta Križa

PUNTARKA NOVA d.o.o. - Mali Lošinj

- Legenda:**
- Javljiva cesta: asfalt, makadam
 - Pješačke staze: širokopoljski, vudževski, kameni, kameni
 - Školjčane staze: širina, vudževski, kameni, kameni
 - Kamenolom: kamenolom, kamenolom, kamenolom
 - Voda: voda, voda, voda
 - Vrh: vrh, vrh, vrh
 - Mesto: mesto, mesto, mesto
 - Oaza: oaza, oaza, oaza

Javljiva cesta: asfalt, makadam
 Pješačke staze: širokopoljski, vudževski, kameni, kameni
 Školjčane staze: širina, vudževski, kameni, kameni
 Kamenolom: kamenolom, kamenolom, kamenolom
 Voda: voda, voda, voda
 Vrh: vrh, vrh, vrh
 Mesto: mesto, mesto, mesto
 Oaza: oaza, oaza, oaza

